

Projekt

z dnia 19 maja 2023 r.

Zatwierdzony przez

**UCHWAŁA NR XLI/ /2023
RADY GMINY MICHAŁOWICE**

z dnia 29 maja 2023 r.

**w sprawie uchwalenia Programu Wspierania Rodziny dla Gminy
Michałowice na lata 2023-2025.**

Na podstawie art. 7 ust. 1 pkt. 6a, art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tekst jednolity: Dz.U. z 2023 r. poz. 40,572), art. 176 pkt. 1, art. 179 ust. 2 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (tekst jednolity: Dz. U. z 2022 r., poz. 447, 1700, 2140 z 2023 r.poz.403), Rada Gminy Michałowice uchwala, co następuje:

§ 1. Uchwala się „Program Wspierania Rodziny dla Gminy Michałowice na lata 2023-2025, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Michałowice.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia, z mocą obowiązującą od dnia 1 stycznia 2023 r.

Przewodniczący Rady
Gminy Michałowice

Daniel Gajoch

Michałowice 2023

Gminny Program Wspierania Rodziny dla Gminy Michałowice na lata 2023– 2025

SPIS TREŚCI

Wprowadzenie	4
Przemiany współczesnej rodziny polskiej.....	6
Diagnoza sytuacji rodzin oraz wsparcia im udzielonego na terenie gminy Michałowice	9
1. Charakterystyka demograficzna	9
2. Wsparcie finansowe i pozafinansowe dla rodzin z dziećmi	12
2.1. Wsparcie w ramach systemu pomocy społecznej	12
2.2. Wsparcie w ramach systemu wspierania rodziny i pieczy zastępczej	15
2.3. Program „Rodzina 500 plus”, świadczenia rodzinne, świadczenia z funduszu alimentacyjnego.....	17
2.4. Specjalistyczne poradnictwo i interwencja kryzysowe	19
3. Wsparcie w ramach systemu edukacji	19
4. Pozostałe formy wsparcia.....	21
5. Zasoby lokalne wspierające rodzinę i dziecko	24
6. Analiza SWOT	25
Podstawy prawne i powiązania Programu z gminnymi dokumentami strategicznymi	26
Cele i zadania Programu Wspierania Rodziny	27
Harmonogram realizacji Gminnego Programu Wspierania Rodziny dla Gminy Michałowice na lata 2023– 2025	29
Podmioty realizujące działania w ramach Programu	34
Finansowanie Gminnego Programu Wspierania	35
Monitoring i ewaluacja Programu	35

*„Rodzina Bogiem silna, staje się siłą
człowieka i całego narodu.”
Św. Jan Paweł II*

Wprowadzenie

Rodzina uznawana jest za podstawową instytucję społeczną, naturalną grupę społeczną, która skupia się na spełnianiu szeregu doniosłych zadań, istotnych zarówno w perspektywie jednostkowej, dotyczącej jej członków, jak i społecznej, odnoszącej się do społeczności lokalnej danej gminy czy szerszego społeczeństwa. Jest ona pierwotnym i najważniejszym środowiskiem, rozwoju wszystkich członków rodziny, a szczególnie dzieci, kształtując ich postawy, zachowania oraz osobowość. Rodzina ma do spełnienia szereg funkcji bardzo istotnych dla społeczeństwa, wśród najważniejszych funkcji pełnionych przez rodzinę wskazać należy funkcję prokreacyjną, opiekuńczo-wychowawczą, socjalizacyjną, materialno-ekonomiczną, kulturotwórczą, emocjonalno-ekspresyjną i wzorcotwórczą.

Owa doniosła rola rodziny sprawia, że dbałość o jej dobrą kondycję, rozwój i prawidłowe funkcjonowanie staje się jednym z istotnych obszarów działalności państwa. Wyrazem troski o tworzenie optymalnych warunków do powstawania i rozwoju rodziny w ramach usystematyzowanej polityki prorodzinnej jest wprowadzenie i realizacja szeregu aktów prawnych, wprowadzających katalog praw i uprawnień dla polskiej rodziny, począwszy od ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j. Dz. U. z 2021 r., poz. 2268), poprzez ustawę z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (t.j. Dz. U. 2022 poz. 615 z późn. zm.), ustawę z dnia 5 grudnia 2014 r. o Karcie Dużej Rodziny (t.j. Dz. U. z 2021 r., poz. 1744), ustawę z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci (Dz. U. z 2021 poz.1981 z późn. zm.) i ustawę z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i ich rodzin „Za życiem” (Dz. U. z 2020 poz. 1329 z późn. zm.) na najważniejszej z punktu widzenia niniejszego Programu ustawie z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemu pieczy zastępczej (t.j. Dz. U. z 2022 poz. 447 z późn. zm.).

Rozwiązania systemowe w obszarze wsparcia rodziny uwzględniają komplementarność i kompleksowość działań, podejmowanych przez poszczególne podmioty zaangażowane w proces dbałości o dobrą kondycję rodziny. Wśród narzędzi służących realizacji tego celu na poziomie lokalnym są gminne programy wspierania rodziny i powiatowe programy rozwoju pieczy zastępczej, a na poziomie regionalnym – wojewódzkie programy wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej.

Niniejszy dokument – Program Wspierania Rodziny dla Gminy Michałowice na lata 2023-2025, współbrzmi z zapisem zawartym w preambule ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemu pieczy zastępczej: „Dla dobra dzieci, które potrzebują szczególnej ochrony i pomocy ze strony dorosłych, środowiska rodzinnego, atmosfery szczęścia, miłości i zrozumienia, w trosce o ich harmonijny rozwój i przyszłą samodzielność życiową, dla zapewnienia ochrony przysługujących im praw i wolności, dla dobra rodziny, która jest podstawową komórką społeczeństwa oraz naturalnym środowiskiem rozwoju, i dobra wszystkich jej członków, a w szczególności dzieci, w przekonaniu, że skuteczna pomoc dla rodziny przeżywającej trudności w opiekowaniu się i wychowywaniu dzieci oraz skuteczna ochrona dzieci i pomoc dla nich może być osiągnięta przez współpracę wszystkich osób, instytucji i organizacji pracujących z dziećmi i rodzicami”. Głównym założeniem są propozycje pomocowe, mające za zadanie wspierać rodzinę w prawidłowym wypełnianiu wyznaczonych ról i funkcji. Zakłada zaplanowanie i podjęcie działań w zakresie pomocy rodzinom przeżywającym różne trudności zakłócające lub uniemożliwiające prawidłowe wypełnianie funkcji opiekuńczo-wychowawczych oraz stworzenie spójnego i skutecznego systemu pomocy dla rodzin. Głównym założeniem niniejszego dokumentu jest wsparcie rodziny już na etapie rodzenia się problemów.

Celem głównym Programu jest: Wzmocnienie potencjału rodzin zamieszkujących gminę Michałowice poprzez budowę i udoskonalanie rozwiązań na rzecz wsparcia rodziny naturalnej.

W ramach Programu wyodrębniono trzy obszary problemowe które stanowią przedmiot działań Gminy Michałowice.

Są to obszary:

1. Kształtowanie świadomości społecznej w zakresie prawidłowego i odpowiedzialnego funkcjonowania rodziny.
2. Zapewnienie rodzinom z małoletnimi dziećmi kompleksowego wsparcia.
3. Budowanie i wzmacnianie lokalnego systemu wsparcia rodzin naturalnych.

W każdym z powyższych obszarów wskazano szczegółowe cele operacyjne, służące realizacji celu głównego. Ponadto Program zawiera informację o systemie wsparcia rodziny, uregulowania prawne odnoszące się do tej kwestii, diagnozę istotnych zjawisk i problemów społecznych, mających wpływ na kondycję rodziny oraz diagnozę systemu wsparcia funkcjonującego na terenie naszej gminy, informację o realizatorach programu, jego finansowaniu oraz monitorowaniu i ewaluacji.

Gminny Program Wspierania Rodziny dla gminy Michałowice na lata 2023 – 2025 adresowany jest do rodzin zamieszkałych na terenie gminy Michałowice, ze szczególnym uwzględnieniem rodzin doświadczających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych. Program jest kontynuacją Gminnego Programu Wspierania Rodziny dla gminy Michałowice na lata 2020-2022.

Przemiany współczesnej rodziny polskiej

Rodzina, nazwana przez Augusta Comte'a „szkołą życia społecznego” jest dla człowieka pierwszym i najważniejszym środowiskiem wychowawczym i socjalizującym. W istotnym bowiem stopniu kształtuje jego osobowość oraz oddziałuje na jego zachowanie. To właśnie w rodzinie, jak twierdzi K. Pospiszyl „dziecko nawiązuje pierwsze kontakty z innymi ludźmi i zdobywa pierwsze doświadczenia z dziedziny współżycia społecznego. Staje się ona podwaliną i zaczątkiem rozwoju społecznego małego dziecka, rzutując nieraz w decydujący sposób na jego życie”.

W literaturze przedmiotu rozpatruje się rodzinę najczęściej bądź to w kategoriach grupy, bądź w kategoriach instytucji społecznej. W pierwszym przypadku należy ona do tzw. „grup pierwotnych”, powstających z reguły spontanicznie, w których stosunki między jej członkami są bezpośrednie, bliskie intymne, o dużym ładunku emocjonalnym. Dla każdego człowieka jest ona więc grupą podstawową, tzn. grupą, z którą jest on ściśle związany znaczną częścią swej osobowości i ważnymi, pełnionymi przez siebie rolami społecznymi (rola matki, ojca, brata, siostry, żywiciela rodziny, itp.).

Przez długie lata dla większości dzieci i młodzieży stanowi ona także stale funkcjonującą grupę odniesienia, z którą świadomie i mocno identyfikuje się jako jej członek, współtworzy i przejmuje kultywowane w niej postawy, obyczaje, wzory zachowania. Reguły i nakazy życia rodzinnego stają się zinternalizowanymi regułami i nakazami jej członków. Rodzina wywiera więc istotny wpływ na wewnątrzrodzinne i zewnątrzrodzinne zachowania oraz postępowanie należące do niej osobnika. Z. Tyszka podkreśla także, że jest to grupa posiadająca poczucie własnej odrębności, własne zadania i cele życiowe¹.

Rodzinę można rozpatrywać także w kategoriach instytucji społecznej. Jest ona bowiem kulturowo uwarunkowanym regulatorem rodzinnych zachowań ludzkich oraz tworem społecznym, zaspakajającym istotne potrzeby jednostki i społeczeństwa. Z. Tyszka twierdzi, iż rodzina w swym aspekcie instytucjonalnym zaspokaja potrzeby:

- społeczeństwa jako całości, tj. utrzymanie ciągłości biologicznej (prokreacja) i kulturowej (socjalizacja),
- innych społecznych zbiorowości (tzn. grup klasowych, etnicznych, itp.),
- jednostek (potrzeby bytowe, opiekuńcze, emocjonalne, itp.).

Powyższe potrzeby rodzina realizuje poprzez wykonywanie określonych funkcji, które zostaną omówione w dalszej części niniejszego rozdziału².

Kształt i funkcjonowanie rodziny zależy w znacznej mierze od społeczeństwa, które to wraz z zawartymi w nim zhierarchizowanymi układami społecznymi wpływa na rodzinę, modyfikując jej podstawowe wymiary: strukturalny i funkcjonalny. Modyfikowana rodzina wywiera z kolei podlegające przekształceniom wpływy na społeczeństwo, jego substruktury i procesy, a te interakcyjne oddziaływania intensyfikują się w okresach szybszych przeobrażeń społecznych.

Przemiany, jakie dokonują się we współczesnej rodzinie nie zawsze pociągają za sobą skutki pozytywne. Coraz więcej rodzin nie potrafi sobie radzić w nowych warunkach społeczno-gospodarczych. Trudności te mogą

¹ Socjologia rodziny

²

uniemożliwić rodzinie wypełnianie jej poszczególnych funkcji, co w konsekwencji może doprowadzić do niewydolności tego środowiska wychowawczego.

Nie ulega wątpliwości, że problemy rodziny kształtują się w ścisłym związku z sytuacją społeczno-ekonomiczną otoczenia, w którym ona funkcjonuje. Niezależnie od form gospodarowania, ustroju społecznego czy systemu kulturowego, istnienie rodziny zawsze związane jest z istnieniem społeczeństwa, które jednocześnie wyznacza jej określone cele, zadania i funkcje, umożliwiające podejmowanie procesu edukacji kolejnych młodych pokoleń. Tworząc nowe życie, będąc podstawą jego istnienia i rozwoju, mając własne prawa rodzina uczestniczy w życiu społeczności lokalnej i religijnej, narodu, społeczeństwa i państwa. Rodzina jest mikrostrukturą społeczną, z jednej strony stanowi pełną autonomię swojego życia, a z drugiej jest ściśle powiązana z całym otoczeniem społecznym.

Rodziny europejskie w okresie minionych trzystu lat uległy olbrzymim przeobrażeniom, które nie przebiegały bezkonfliktowo. Radykalne przeobrażenia życia gospodarczego, społecznego i ustrojowego powodowały i nadal powodują oprócz skutków pozytywnych, wiele następstw w poważnym stopniu dezorganizujących życie rodzinne. Szczególną rolę w teorii przemian rodziny współczesnej odgrywają zmiany związane z przejściem od typu społeczeństwa rolniczego do przemysłowego i zmianą charakteru środowiska zamieszkania ludności.

Oba te czynniki – industrializacja i urbanizacja – wywarły ogromny wpływ na strukturę i funkcjonowanie rodziny. Przez całe wieki (od niewolnictwa w starożytności poprzez feudalizm i kapitalizm) rodzina podlegała silnej władzy ojca, który był jej jedynym żywicielem i „głową”. W rodzinie tej ojciec posiadał decydujący głos we wszystkich sprawach rodzinnych i w odróżnieniu od matki był prawnym opiekunem dzieci oraz reprezentował wszystkich członków rodziny na zewnątrz. Od pozycji ojca w rodzinie nadano jej nazwę patriarchalnej. Rodzina patriarchalna, zwana też rodziną tradycyjną i instytucjonalną była wielopokoleniowa i przeważnie wielodzietna, a także produkcyjna. Tworzyła ona zwartą wspólnotę, która zdolna była przeciwstawić się wrogim naciskom politycznym, ideologicznym czy ekonomicznym. Osobiste cele, dążenia i pragnienia jednostki były sprawą drugorzędą w stosunku do obowiązujących w niej norm i ról rodzinnych.

Wszystko to uległo zmianie w epoce poindustrialnej (poprzemysłowej), która przypadła na wiek XX. Stopniowo – lecz nie bez konfliktów – kształtował się nowy model rodziny, określanej terminem „rodziny współczesnej”, który można scharakteryzować następująco: podstawową i preferowaną formą jej egzystencji jest rodzina mała (dwupokoleniowa), posiadająca oddzielne mieszkanie i prowadząca odrębne gospodarstwo domowe. Oprócz męża nierzadko pracuje także żona. Dominuje rodzina nieprodukcyjna. Główna aktywność rodziny nakierowana jest na wybrane funkcje, które jednak wypełnia ona w sposób bardziej „pogłębiony”. Rodzina staje się grupą coraz bardziej intymną.

Jak twierdzi Z. Tyszka, w rodzinach epoki postindustrialnej można zaobserwować następujące zjawiska:

- znaczny wzrost zatrudnienia kobiet,
- egalitaryzację (zrównanie) w małżeństwie i rodzinie,
- relatywne zmniejszenie wartości dzieci dla rodziców (we względu na obecność wartości konkurencyjnych),
- zróżnicowanie norm i wartości u poszczególnych członków rodziny,
- wypieranie wartości tradycyjnych,
- autonomizację członków rodziny,
- wzrost liczby konfliktów małżeńskich i rozwodów,
- mniejszy procent osób pozostających w sformalizowanych związkach małżeńskich, itp.

Trudno jednoznacznie stwierdzić, czy analizując przemiany współczesnej rodziny, mamy do czynienia z kryzysem, czy też transformacją. Zależy od tego, z jakiego punktu widzenia spogląda się na tę sprawę. Możemy patrzeć na zmiany w rodzinie z punktu widzenia jednostki i wówczas dojdziemy do wniosku, że wolność tejże jednostki w zakresie wyboru kształtu związku i decydowania o jego długości, prokreacji, jak i możliwość samorealizacji nie jest przejawem kryzysu.

Natomiast jeśli ujmiemy te przemiany z perspektywy społeczeństwa, to mamy do czynienia z takimi niebezpiecznymi zjawiskami, jak „*chaos w tradycyjnej organizacji społecznej opartej na rodzinie, brak społecznej kontroli nad prokreacją*”, co przyczynia się do kryzysu demograficznego.

Jednakże jedni i drudzy zapominają o tym, na co wskazuje Stanisław Kawula, a mianowicie, że „*w swym rozwoju historycznym ludzkość wytworzyła różnorodne formy życia małżeńsko-rodzinnego, które dają nam większe lub mniejsze poczucie bezpieczeństwa, uznania i przynależności*”, a społeczeństwo jest systemem samoregulującym, dynamicznie dostosowującym się do zmian technologicznych i ekonomicznych, jak też zmian dokonujących się w samych jednostkach.

Warto również wspomnieć o podejściu badaczy reprezentujących nurt liberalny, którzy uważają, iż nie jest istotne czy nowe formy odpowiadają określonym wizerunkom rodziny, ale to, czy są realizowane przez nie funkcje w zakresie wzajemnych relacji, opieki i bezpieczeństwa.

Nie można natomiast nie dostrzegać zagrożeń stojących przed rodziną, jak również zaniechać prób dostosowywania jej do otaczającej rzeczywistości. Ponadto nie można pomagać rodzinie, nie znając jej doświadczeń i świata wartości. Podejmując jednak tematykę przemian rodziny, należy pamiętać również o tym, że rodzina sama w sobie jest zjawiskiem złożonym i różnorodnym, osadzonym w konkretnym kontekście historycznym, społecznym i kulturowym, co oznacza, iż zmiany rodziny mogą zachodzić:

- w różnym tempie, szybciej lub wolniej, drogą ewolucji lub rewolucji;
- w różnych obszarach, np. bardziej w sferze świadomości (oczekiwań, ideałów), niż w realnej rzeczywistości (praktyce życia codziennego);
- w różnym zakresie, czyli obejmować kilka dziedzin życia rodzinnego, jedną lub wszystkie;
- w różnym kierunku, np. konserwatywnym lub liberalnym;
- z różnych przyczyn: zewnętrznych, wewnętrznych (rodzina może być przedmiotem i podmiotem zmian), ekonomicznych, politycznych, społecznych, kulturowych, psychologicznych.

I. Diagnoza sytuacji rodzin oraz wsparcia im udzielonego na terenie gminy Michałowice

Gmina Michałowice jest gminą wiejską, położoną jest w województwie małopolskim, w powiecie krakowskim. Siedzibą gminy jest ponad 3-tysięczna miejscowość Michałowice, stanowiąca centrum życia społecznego i gospodarczego, w której mieszczą się władze administracyjne gminy. Administracyjnie gmina obejmuje 18 miejscowości (19 sołectw): Górna Wieś, Kończyce, Kozierów, Książniczki, Masłomiąca, Michałowice, Młodziejowice, Pielgrzymowice, Raciborowice, Sieborowice, Więclawice Dworskie, Więclawice Stare, Wilczkowice, Wola Więclawska, Zagórzycze Dworskie, Zagórzycze Stare, Zdzięslawice i Zerwana.

1. Charakterystyka demograficzna

Jednym z istotnych uwarunkowań decydujących o przebiegu procesów rozwojowych gminy są czynniki demograficzne. Tempo rozwoju ludności i związane z tym zmiany struktury wieku w podstawowych grupach stanowią podstawę do formowania projektów i kierunków rozwoju społecznego gminy.

Na terenie gminy Michałowice, zgodnie z danymi Banku Danych Lokalnych (BDL) Głównego Urzędu Statystycznego, na dzień 30 czerwca 2022 r. zamieszkiwało **10 988 osób**, z czego **50,03%** stanowili mężczyźni. Od kilku lat utrzymuje się tendencja wzrostowa liczby ludności gminy. W okresie minionych 8 lat (2015-2022) liczba mieszkańców gminy wzrosła o **1 007 osób**, tj. o 10,09%, co jest wynikiem napływu ludności spoza gminy, głównie z Krakowa, jak również utrzymującego się dodatkowego przyrostu naturalnego. Dynamikę zmian liczby mieszkańców gminy w ostatnich latach przedstawia tabela nr 1.

tabela nr 1. Liczba mieszkańców gminy Michałowice w latach 2015 – 2022(dane BDL stan na 30 czerwca 2022).

rok	ogółem (dane: UG)	ogółem (dane: BDL)	mężczyźni	Kobiety	% kobiety
2022	10 863	10 988	5 498	5 490	49,96
2021	11 015	11 141	5 553	5 588	50,16
2020	10 546	10 909	5 458	5 451	49,97
2019	10 280	10 762	5 375	5 387	49,94
2018	10 065	10 563	5 272	5 291	50,09
2017	9 895	10 380	5 177	5 203	50,13
2016	9 862	10 163	5 060	5 103	50,21
2015	9 718	9 981	4 975	5 006	50,16

źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS, UG

Istotnym elementem oceny stopnia rozwoju gminy jest tempo rzeczywistego przyrostu demograficznego, stanowiące różnicę pomiędzy przyrostem naturalnym i saldem migracji. Dane dotyczące tego obszaru, jak również pozostałe wskaźniki modułu gminnego, obrazuje tabela nr 2.

Gęstość zaludnienia w gminie, która w 2021 roku wyniosła **253 osób** na km², znacznie wzrosła na przestrzeni ostatnich 8 lat. Daje to naszej gminie 9 lokatę w powiecie i 45 w województwie. Wskaźnik definiujący urodzenia żywe przyjmuje tendencję malejącą. Zaobserwować można ponadto spadek współczynnika dot. liczby zawieranych małżeństw na 1 000 mieszkańców.

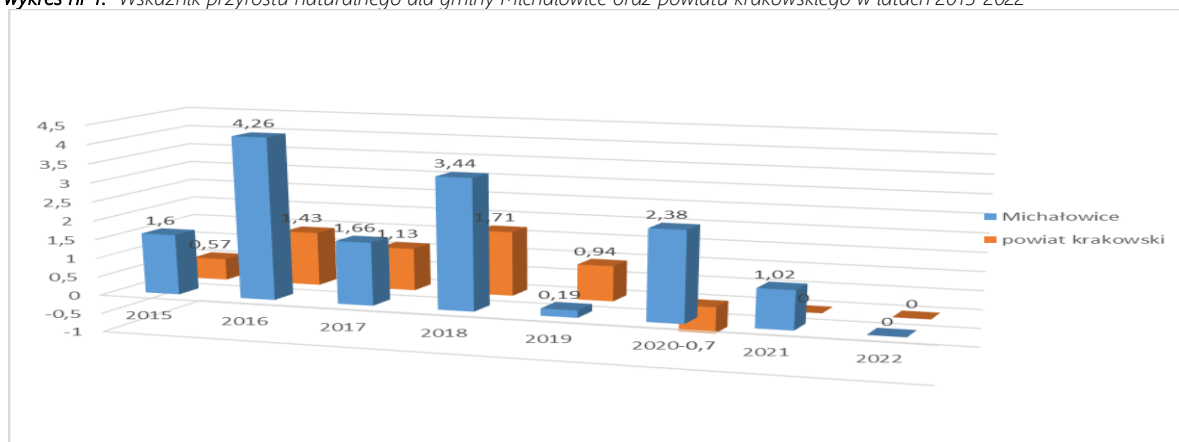
tabela nr 2. Wskaźniki modułu gminnego w latach 2015-2021

wyszczególnienie	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
liczba ludności na km ²	195	199	203	207	210	248	199
liczba małżeństw na 1 000 mieszkańców	3,8	3,6	3,7	4,3	5,1	4,1	3,08
liczba urodzeń żywych na 1 000 mieszkańców	8,7	11,1	10,14	10,04	8,18	9,12	6,62
liczba zgonów na 1 000 mieszkańców	7,1	6,84	8,49	6,6	7,99	6,74	6,31
przyrost naturalny na 1 000 mieszkańców	1,6	4,26	1,66	3,44	0,19	2,38	0,31
saldo migracji ogółem	148	126	176	142	190	117	122

źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Zamieszczone powyżej dane wskazują na spadek w 2021 r. tempa przyrostu naturalnego, po jego uprzednim wzroście w roku 2020, obecnie wskaźnik na 1 000 mieszkańców tego przyrostu jest dodatni na poziomie 1,02w roku 2021, co obrazuje poniższy wykres.

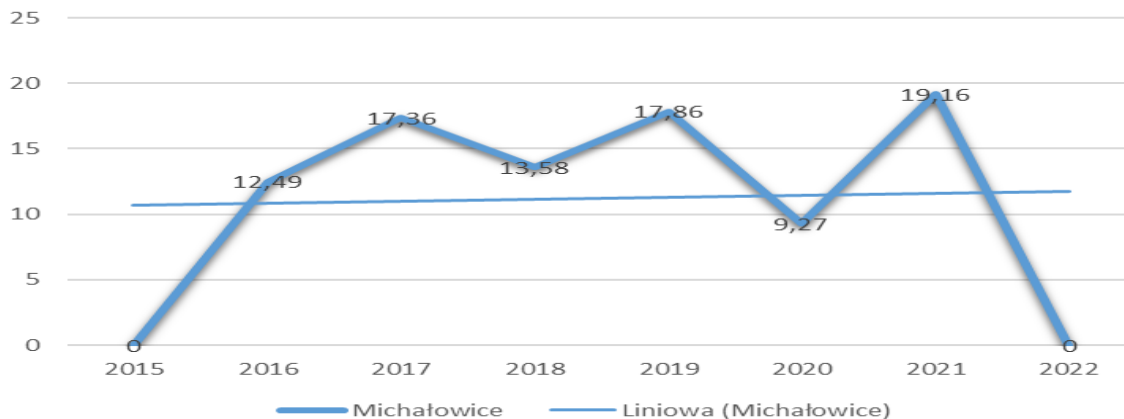
wykres nr 1. Wskaźnik przyrostu naturalnego dla gminy Michałowice oraz powiatu krakowskiego w latach 2015-2022

źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Powyższe dane wskazują na utrzymującą się w tendencję wzrostową pod względem atrakcyjności gminy Michałowice, w szczególności dla osób młodych, co potwierdzają, zgodnie z danymi BDL GUS, wysokie dodatnie wskaźniki migracji. Dodatkowo saldo migracji oznacza, że więcej osób przybywa i osiedla się na terenie naszej gminy niż ją opuszczają.

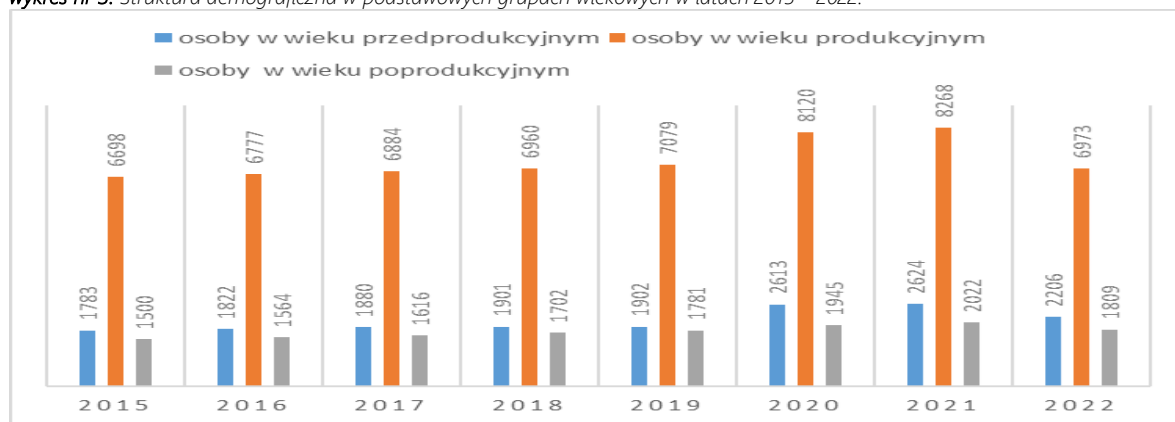
wykres nr 2 Wskaźnik migracji na pobyt stały w gminie Michałowice w latach 2015-2022

Ważnym elementem dla rozwoju gminy są przeobrażenia struktury wieku, z kolei syntetycznym miernikiem pokazującym wydolność systemu zabezpieczenia społecznego jest wskaźnik obciążenia

demograficznego ogółem, pokazujący liczbę osób w wieku nieprodukcyjnym (przed- i poprodukcyjnym), przypadającą na 100 osób w wieku produkcyjnym. Porównanie struktury wieku gminy według podstawowych grup z danymi dla obszaru powiatu krakowskiego wskazują na relatywnie młodszą strukturę wieku naszych mieszkańców.

wykres nr 3. Struktura demograficzna w podstawowych grupach wiekowych w latach 2015 – 2022.

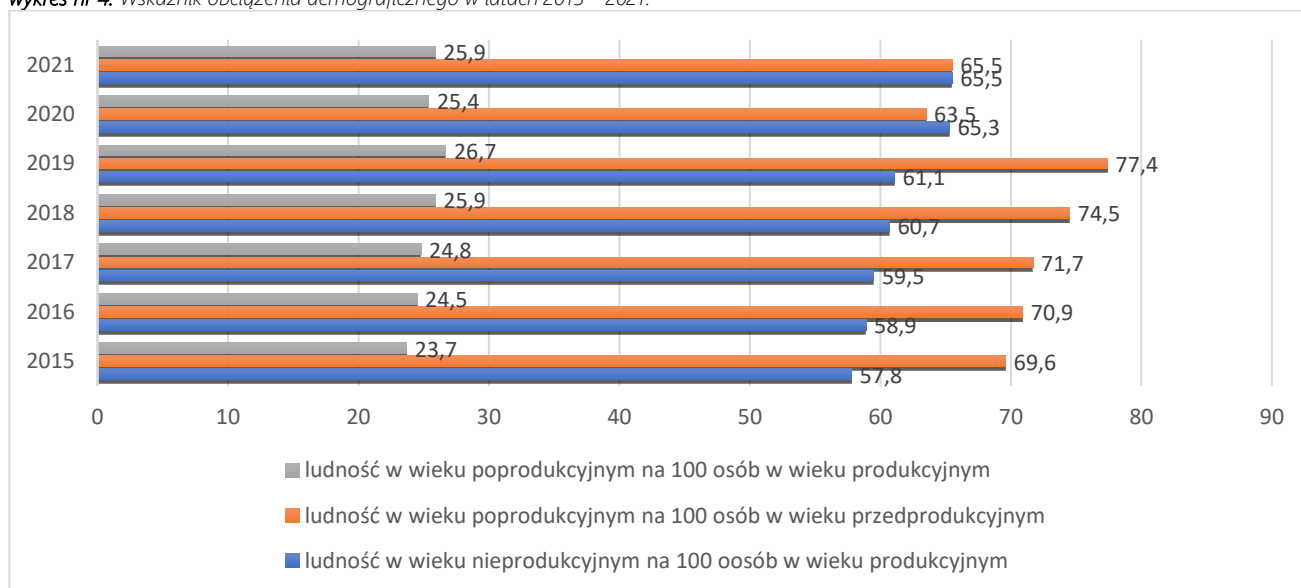
źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Analiza zmian zachodzących w strukturze demograficznej gminy pozwala wyciągnąć następujące wnioski:

- odsetek osób w wieku przedprodukcyjnym w ciągu ostatnich 7 lat wykazywał nieznaczną tendencję wzrostową, oznacza to, że konieczne jest wzmożenie działań dla dzieci i młodzieży <18 roku życia
- odsetek ludności w wieku poprodukcyjnym z roku na rok rośnie, grupa ta również będzie wymagać szczególnej uwagi ze strony samorządu gminy,
- udział ludności w wieku produkcyjnym w latach 2020-2021 uległ wzrostowi, to już w pierwszym półroczu 2020r uległ spadkowi.

Współczynnik obciążenia demograficznego mieszkańców gminy Michałowice w analizowanym okresie wykazuje tendencje malejące, co świadczy o zmniejszeniu się ludności w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym. Obrazują to dane zamieszczone na wykresie nr 4

wykres nr 4. Wskaźnik obciążenia demograficznego w latach 2015 – 2021.

źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Wnioski w zakresie współczynnika obciążenia demograficznego:

- odsetek ludności w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym z roku na rok rośnie (z 57,8% w 2015 r. do 65,5% w 2021 r.),
- wskaźnik obciążenia demograficznego – ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym również systematycznie rośnie, w roku 2021 wyniósł 25,9%
- odsetek ludności w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym, w porównaniu do lat 2016-2019 uległ zmniejszeniu w latach 2020 i 2021..

2. Wsparcie finansowe i pozafinansowe dla rodzin z dziećmi

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Michałowicach, odpowiedzialny za kreowanie lokalnej polityki społecznej, jest głównym inicjatorem działań o charakterze pomocowym, aktywizującym oraz integrującym różnorodne środowiska na rzecz wsparcia grup i osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, ze szczególnym uwzględnieniem rodzin wychowujących małoletnie dzieci, zwłaszcza tych mających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych.

2.1 Wsparcie w ramach systemu pomocy społecznej

Na przestrzeni ośmiu ostatnich lat 2015 – 2022 zauważa się spadek liczby rodzin korzystających z pomocy społecznej (w tym z pracy socjalnej), z 233 rodzin korzystających z pomocy finansowej w 2015 roku do 215 rodzin korzystających w 2022 roku.

Poniższe tabele (nr 3 i 4) obrazują liczbę osób objętych pomocą społeczną w latach 2012-2019 oraz liczbę osób objętych w 2019 r. systemem pomocy społecznej w stosunku do ogólnej liczby mieszkańców gminy – w podziale na poszczególne miejscowości.

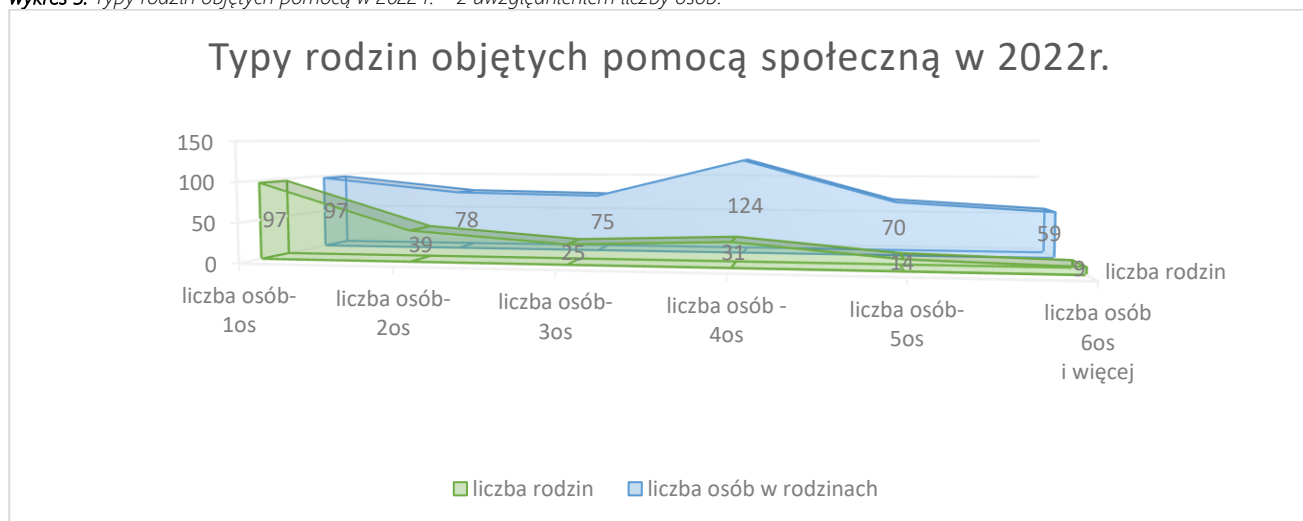
tabela 3 Liczba rodzin objętych pomocą społeczną w latach 2015-2022

rok	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
liczba rodzin (objętych świadczeniami)	163	153	141	134	150	147	163	141
liczba rodzin (z pracą socjalną)	233	266	220	186	209	206	224	215
liczba osób w rodzinach	709	706	546	460	539	515	528	503

źródło: opracowanie własne na podstawie danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Michałowicach

Analizując dane liczbowe dot. typów gospodarstw domowych objętych pomocą i wsparciem Ośrodka (przy czym pod pojęciem „gospodarstwa domowe” rozumiemy zarówno samotne gospodarstwa, jak i rodziny) największą grupę stanowiły w 2022 r. gospodarstwa **jednoosobowe** (97 gospodarstw), w dalszej kolejności rodziny **dwu osobowe** (39 rodzin, w których żyły 78 osób) oraz **trzy- i czteroosobowe** (w których łącznie żyło 199 osób). Taka tendencja utrzymuje się już od kilku lat. Rodzin pięcio- oraz sześciuosobowych i więcej, które korzystały ze świadczeń i usług społecznych było w ubiegłym roku 23 (z 129 osobami).

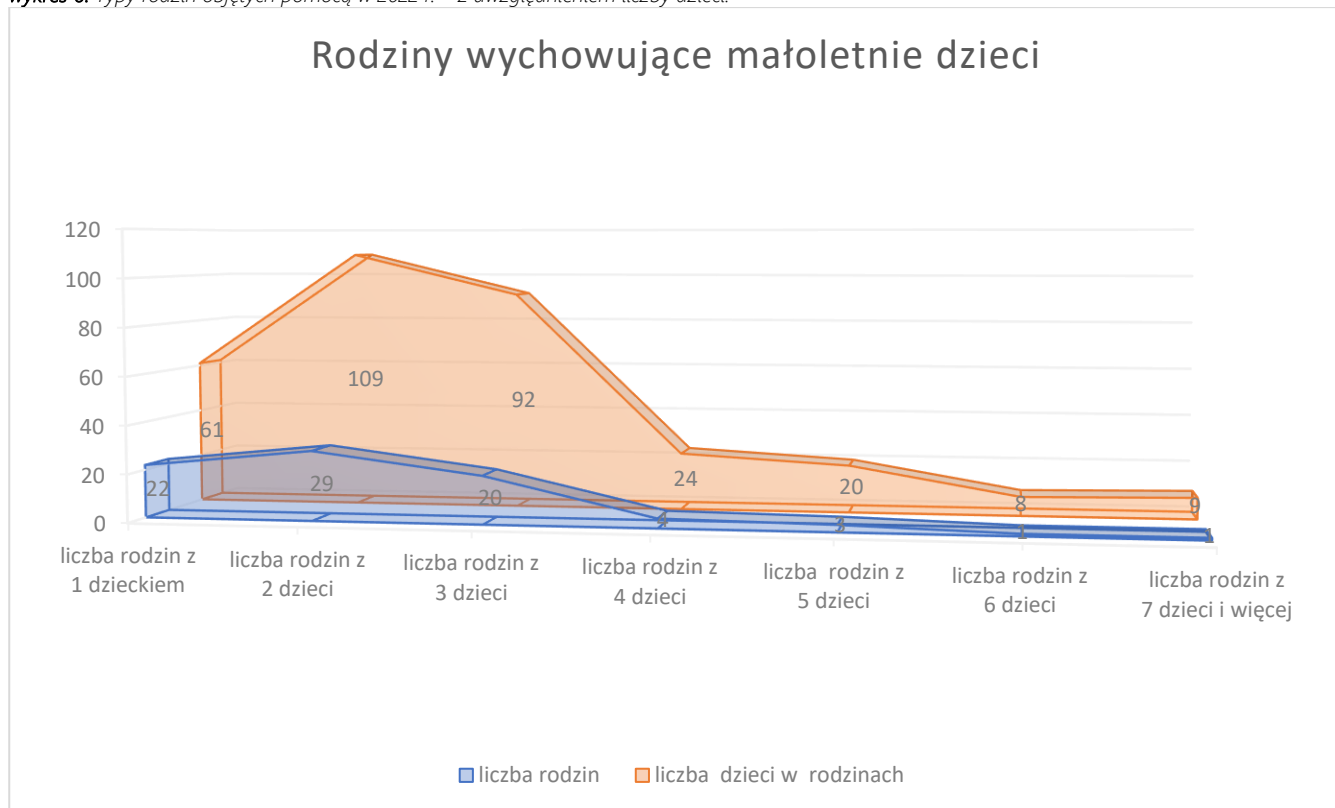
wykres 5. Typy rodzin objętych pomocą w 2022 r. – z uwzględnieniem liczby osób.

źródło: opracowanie własne na podstawie danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Michałowicach

Analizując strukturę rodzin wychowujących małoletnie dzieci można zauważyć, że spośród 80 takich rodzin objętych pomocą w 2022 r., największą grupę stanowiły rodziny z dwojgiem dzieci (29 rodzin), a w dalszej kolejności – z jednym (22 rodziny) oraz trojgiem dzieci (20 rodziny). Pojawia się także 1 rodzina z siedmiorgiem dzieci i więcej, a dokładnie z 9 dzieci.

wykres 6. Typy rodzin objętych pomocą w 2022 r. – z uwzględnieniem liczby dzieci.

źródło: opracowanie własne na podstawie danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Michałowicach

Poniższa tabela przedstawia strukturę powodów przyznawania pomocy społecznej, które określone są w ustawie o pomocy społecznej na przestrzeni ostatnich ośmiu lat. Powody przyznawania świadczeń mogą współwystępować ze sobą, wobec tego nie sumują się.

tabela 4. Powody udzielania pomocy klientom Ośrodka w latach 20015-2022 (dane ze sprawozdania MPIPS).

przyczyna	liczba							
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Ubóstwo	86	69	68	58	62	50	48	44
Sieroctwo	0	0	0	0	0	0	0	0
bezdomność	2	1	0	0	3	4	4	4
bezrobocie	38	27	34	25	24	23	36	20
potrzeba ochrony macierzyństwa,	33	27	22	20	17	16	16	14
w tym wielodzietność		26	20	20	17	16	16	14
niepełnosprawność	50	52	43	44	51	51	50	47
długotrwała lub ciężka choroba	100	109	101	105	111	111	119	109
bezzadność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gosp. domowego	55	43	43	39	42	40	45	42
przemoc w rodzinie	2	1	1	0	1	1	1	1
alkoholizm	4	3	2	4	5	6	6	3
narkomania	0	0	0	0	0	0	0	0
trudności po opuszczeniu zakładu karnego	0	2	1	0	1	3	0	0
zdarzenie losowe	0	0	0	0	0	1	5	4
sytuacja kryzysowa	0	1	1	1	0	0	0	0

źródło: opracowanie własne na podstawie danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Michałowicach

Dominującym powodem ubiegania się o pomoc w 2022 r., podobnie jak w latach poprzednich, była **długotrwała i ciężka choroba, ubóstwo, niepełnosprawność**, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego. Przy czym szczególny wzrost w stosunku do lat ubiegłych można zaobserwować w przypadku takich przesłanek przyznawania pomocy jak: długotrwała i ciężka choroba.

Z pomocy w postaci gorącego posiłku lub zasiłku celowego z przeznaczeniem na zakup żywności, realizowanych w ramach programu finansowego wsparcia gmin w zakresie dożywiania „Pomoc państwa w zakresie dożywiania” skorzystało w 2022 roku **169 mieszkańców** gminy Michałowice, w tym:

- **20 dzieci** do czasu rozpoczęcia nauki w szkole podstawowej
- **45 uczniów** do czasu ukończenia szkoły ponadgimnazjalnej
- **12 uczniów** objętych pomocą w postaci dożywiania wyłącznie w ramach programu osłonowego,
- **62 osób – dorosłych członków rodzin**, którym przyznano pomoc na dzieci w postaci zasiłku celowego z przeznaczeniem na zakup żywności.

Osoby objęte Programem skorzystały w 2022r. z następujących form wsparcia:

- dożywianie dzieci i uczniów w przedszkolach i szkołach –**61 osób**,
- zasiłki celowe na zakup żywności – **161 osób**, na które decyzją przyznano świadczenie w postaci zasiłku celowego z przeznaczeniem na zakup żywności).

W 2022 roku, zgodnie z art. 29-32 ustawy z 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa (Dz. U. z 2022 poz. 583 z późn. zm.), ogółem pomocą w ramach programu objęto 35 rodzin z dziećmi pochodzących z Ukrainy na terenie gminy Michałowice, w tym:

- 7 dzieci do czasu rozpoczęcia nauki w szkole podstawowej,
- 38 uczniów do czasu ukończenia szkoły ponadpodstawowej,

Liczba wydanych posiłków: 1090, koszt: 12 928,22 zł (100% środków pochodziło z budżetu państwa).

2.2 Wsparcie w ramach systemu wspierania rodziny i pieczy zastępczej

Asystent rodziny

Rodzinom przeżywającym trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych przysługuje pomoc w postaci wsparcia asystenta rodziny. W roku 2015 Ośrodek Pomocy Społecznej w Michałowicach zatrudniał 3 asystentów rodzin, natomiast w roku 2022 zatrudnia 1 asystenta rodziny. Zadaniem asystenta rodziny jest wspieranie rodziny, wychowującej małoletnie dzieci w przezwyciężaniu trudności opiekuńczo-wychowawczych i pomoc rodzinie przy wdrażaniu prawidłowych postaw życiowych wszystkich jej członków. Zawód ten został powołany do życia, aby zapobiegać pogłębianiu się trudności w rodzinie, co mogłoby skutkować zabezpieczeniem małoletnich dzieci w rodzinnej pieczy zastępczej /instytucjonalnej pieczy zastępczej.

tabela 5. Liczba rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny w latach 2015-2022.

rok	liczba asystentów	Liczba rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny	liczba dzieci wychowujących się w rodzinach objętych wsparciem asystenta rodziny
2015	3	14	31
2016	2	11	26
2017	2	14	34
2018	2	8	23
2019	3	8	21
2020	2	9	20
2021	2	9	20
2022	1	10	19

źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Michałowicach

Czasookres pracy z asystentami wynosi średnio powyżej 1 roku. Główne problemy, z jakimi borykały się rodziny objęte opieką i wsparciem asystenta rodziny:

- bardzo niskie i niskie umiejętności opiekuńczo-wychowawcze,
- brak stałego zatrudnienia,
- zaburzenia o podłożu psychicznym dzieci i rodziców,
- zaburzenia zachowania u dzieci,
- kryzysy rodzinne,
- uzależnienie od alkoholu, przemoc w rodzinie,
- problemy szkolne i młodzieży,
- uzależnienie od alkoholu, przemoc w rodzinie
- trudności finansowe rodzin.

Rodziny zastępcze

Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej stanowi, że w przypadku nieprawidłowości w wypełnianiu przez rodziców jednej z podstawowych funkcji tj.; opiekuńczo – wychowawczej, zachodzi konieczność zapewnienia czasowej opieki i wychowania dzieciom poprzez umieszczenie w pieczy zastępczej zapewnienia dziecku opieki i wychowania przez rodziców, zostaje ono umieszczone w pieczy zastępczej. Piecza zastępcza może być sprawowana w formie:

- 1) rodzinnej,
- 2) instytucjonalnej.

Przez rodzinną pieczę zastępczą rozumie się rodziny zastępcze (spokrewnione, niezawodowe, zawodowe) oraz rodzinne domy dziecka.

Instytucjonalna piecza zastępcza to: placówki opiekuńczo-wychowawcze typu- rodzinnego, interwencyjnego, socjalizacyjnego i specjalistyczno- terapeutycznego, regionalne placówki opiekuńczo-terapeutyczne, interwencyjne ośrodki preadopcyjne.

W pieczy zastępczej z terenu gminy Michałowice na dzień 31 grudnia 2022 roku przebywało **4 dzieci**.

tabela 6. Liczba dzieci z terenu gminy Michałowice przebywających w pieczy zastępczej w latach 2015-2022

rok	Liczba dzieci z terenu gminy w pieczy zastępczej	
	Rodzinnej	instytucjonalnej
2015	7	2
2016	7	2
2017	6	2
2018	5	2
2019	4	2
2020	2	2
2021	2	7
2022	2	3

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Krakowie

Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej nałożyła na gminy obowiązek partycypowania w kosztach związanych z umieszczeniem po 1 stycznia 2012 roku dziecka w szeroko rozumianej pieczy zastępczej. Koszty kształtują się na poziomie:

- 10% wydatków poniesionych na opiekę i wychowanie dziecka w pierwszym roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej,
- 30% wydatków poniesionych na opiekę i wychowanie dziecka w drugim roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej,
- 50% wydatków poniesionych na opiekę i wychowanie dziecka w trzecim roku i następnych latach pobytu dziecka w pieczy zastępczej.
-

Poniższa tabela przedstawia wydatki poniesione przez gminę Michałowice za pobyt dzieci w pieczy zastępczej na przestrzeni 2015–2022. Za okres 2015-2022 wydatki na współfinansowanie pobytu dzieci w pieczy zastępczej wyniosły **401 106,11 zł**.

tabela 9. Wydatki na współfinansowanie pobytu dzieci w pieczy zastępczej w latach 2015-2022

Rok	formy pieczy zastępczej	liczba umieszczonych dzieci	wydatki poniesione przez gminę	Ogółem
2015	placówki opiekuńczo-wychowawcze	1	26 526,06 zł	36 645,42 zł
	rodziny zastępcze	3	10 119,36 zł	
2016	placówki opiekuńczo-wychowawcze	1	29 673,48 zł	51 053,05 zł
	rodziny zastępcze	3	21 379,57 zł	
2017	placówki opiekuńczo-wychowawcze	1	31 037,10 zł	65 817,84 zł

	rodziny zastępcze	4	34 780,74 zł	
2018	placówki opiekuńczo-wychowawcze	1	39 167,84 zł	75 334,40 zł
	rodziny zastępcze	4	36 166,56 zł	
2019	placówki opiekuńczo-wychowawcze	1	39 310,94 zł	50 220,27 zł
	rodziny zastępcze	4	10 909,53 zł	
2020	placówki opiekuńczo-wychowawcze	4	46 526,91 zł	46 526,91 zł
	rodziny zastępcze	0	0	
2021	placówki opiekuńczo-wychowawcze	5	58 614,03 zł	58 614,03 zł
	rodziny zastępcze	0	0	
2022	placówki opiekuńczo-wychowawcze	1	7025,13 zł	16 894,19 zł
	rodziny zastępcze	3	9 869,06 zł	

źródło: opracowanie własne na podstawie danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Michałowicach

2.3. Program „Rodzina 500 plus”, świadczenia rodzinne i świadczenia z funduszu alimentacyjnego

Do końca maja 2022 roku były realizowane wypłaty z programu Rodzina 500 plus przez samorządy gmin. Od stycznia 2022 roku świadczeniobiorcy mogli składać wnioski w sprawie przyznania prawa do świadczenia 500 plus do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

W sumie w ramach Programu Rodzina 500 plus Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Michałowicach wypłacił **13 552** świadczeń na kwotę **6 768 764,63 zł**.

tabela nr 7. Świadczenia wychowawcze – dane za okres 01 stycznia 2022r do 31 maja 2022 r.

lp.	Program Rodzina 500 plus – wyszczególnienie	Dane
1.	liczba wniosków o ustalenie prawa do świadczenia wychowawczego, w tym:	8
1.1	złożonych w formie papierowej	8
1.2	Złożonych w formie elektronicznej	0
1.3	złożone wnioski niezgodne z właściwością	0
1.4	wnioski przekazane w ramach koordynacji	5
2	liczba rodzin	1 638
3	liczba dzieci w rodzinach	2 752
4.	liczba wypłaconych świadczeń	13 552
5.	liczba decyzji odmownych	0

źródło: opracowanie własne na podstawie danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Michałowicach

Kolejną formą pomocy, z której mogą skorzystać rodziny w gminie, są świadczenia rodzinne. Zasiłek rodzinny wraz z dodatkami jest świadczeniem, które ma na celu częściowe pokrycie wydatków na utrzymanie dziecka i przyznawany jest na roczny okres zasiłkowy.

Ze świadczeń rodzinnych skorzystały w 2022 roku **379 rodzin** i jest to spadek w stosunku do lat poprzednich. Wynika to z faktu zmniejszającego się bezrobocia, podniesienia płacy minimalnej.

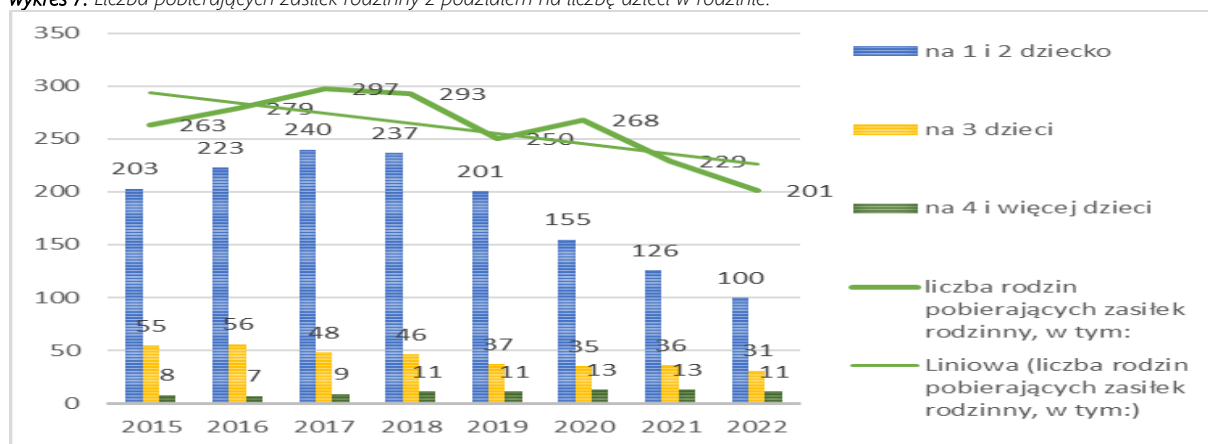
Poniższa tabela (nr 8) oraz wykres (nr) przedstawiają szczegółowo opisywane tendencje w zakresie świadczeń rodzinnych, na przestrzeni lat 2015-2022, widoczny jest spadek osób korzystających z tej formy pomocy w porównaniu do lat poprzednich.

tabela 8. Średnioroczna liczba rodzin pobierających świadczenia rodzinne i zasiłki rodzinne w latach 2015-2022

l.p.	Wyszczególnienie	Lata							
		2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
1	liczba rodzin pobierających świadczenia rodzinne	366	396	416	418	379	341	328	310
2	liczba rodzin pobierających zasiłki rodzinny, w tym:	263	279	297	293	250	268	229	201
2.1.	na 1 i 2 dziecko	203	223	240	237	201	155	126	100
2.2.	na 3 dzieci	55	56	48	46	37	35	36	31
2.3.	na 4 i więcej dzieci	8	7	9	11	11	13	13	11

źródło: opracowanie własne na podstawie danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Michałowicach

wykres 7. Liczba pobierających zasiłki rodzinny z podziałem na liczbę dzieci w rodzinie.

źródło: opracowanie własne na podstawie danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Michałowicach

Ośrodek Pomocy Społecznej w Michałowicach wypłaca również świadczenia z funduszu alimentacyjnego osobom do tego uprawnionym, głównie dzieciom i młodzieży uczącej się do 24 roku życia. Liczba wypłacanych świadczeń z roku na rok zmniejszyła się, z 29 rodzin korzystających w roku 2015 do 13 rodzin korzystających w 2022 r, w których żyły 17 uprawnione osoby.

Tabela 9. Liczba rodzin pobierających świadczenia z funduszu alimentacyjnego w latach 2015-2022.

rok	liczba rodzin	liczba osób	liczba wypłaconych świadczeń	kwota wypłaconych świadczeń (w zł)
2015	29	43	537	235 700,00
2016	28	44	541	235 546,00
2017	24	40	485	213 000,00
2018	17	26	315	142 400,00
2019	15	23	277	131 100,00
2020	14	23	286	133 900,00
2021	13	19	221	104 300,00
2022	13	17	196	95 574,65

2.4 Specjalistyczne poradnictwo i interwencja kryzysowa

W 2022 roku z oferty poradnictwa specjalistycznego świadczonego przez specjalistów (psychologa, psychoterapeuty, prawników, pracownika socjalnego, asystenta rodziny) skorzystało ogółem 70 rodzin z dziećmi do 18 roku życia, u których problemem dominującym był problem przemocy domowej oraz problem słabych kompetencji wychowawczych.

Liczba konsultacji i porad w ramach specjalistycznego poradnictwa przedstawia się następująco: porady psychologiczne – **716**, porady prawne, w tym w zakresie prawa rodzinnego – **72 porad**, porady socjalne – **2**.

Poniższa tabela przedstawia usługę poradnictwa specjalistycznego, udzielonego w latach 2015-2022.

tabela 10. Usługa poradnictwa specjalistycznego w latach 2015-2022.

poradnictwo	liczba udzielonych porad							
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Psychologiczne w tym psychoterapia	315	216	546	616	672	490	580	644
prawne	38	46	94	98	74	39	60	72
socjalne	15	21	14	14	1	0	2	2
liczba porad ogółem	368	283	654	742	748	529	640	716
liczba rodzin	33	35	100	86	77	64	80	70

źródło: opracowanie własne na podstawie danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Michałowicach

3. Wsparcie w ramach systemu edukacji

Na terenie gminy Michałowice funkcjonują 3 Szkoły Podstawowe wraz z oddziałami przedszkolnymi: w Michałowicach, w Raciborowicach i w Więclawicach, 1 Przedszkole Publiczne oraz 5 przedszkoli: Niepubliczne Przedszkole „Promyczek” w Michałowicach, Przedszkole im. M. Montessori w Raciborowicach, Niepubliczne Przedszkole „Kubusiowa Dolina” w Zdzieszawicach, Niepubliczne Przedszkole Językowe „Be Happy” w Michałowicach i Niepubliczne Przedszkole „Morska Kraina” w Kozierowie. W Michałowicach działa także Prywatny Żłobek „Dolina Muminków”, a w Kozierowie Niepubliczny Żłobek „Morska Kraina”.

Poniżej przedstawione zostały dane dotyczące ilości uczniów w 2022 roku w wszystkich placówkach oświatowych na terenie gminy Michałowice i poza nią.

tabela 11. Dzieci w placówkach oświatowych na terenie gminy Michałowice w 2022r.

rodzaj instytucji	liczba dzieci
żłobek	60
przedszkola	404
szkoły podstawowe wraz z oddziałami przedszkolnymi	1 305

źródło: dane z Centrum Obsługi Edukacji w Michałowicach

Gmina Michałowice przyznaje uczniom stypendia za wyniki w nauce i Nagrodę Wójta Gminy Michałowice. W roku 2022 zostały przyznane 344 uczniom w łącznej wysokości 33 150 zł (w tym 3 Nagrody Wójta na łączną kwotę 6000 zł (tabela 15). W porównaniu do lat poprzednich zwiększyła się liczba dzieci otrzymujących stypendia związane z wynikami w nauce. Dane te świadczą o poziomie edukacji szkół na terenie Gminy.

tabela 12. Stypendia za wyniki w nauce i Nagroda Wójta Gminy Michałowice w latach 2019-2022.

rok	liczba osób	kwota świadczeń (zł)
2019/2020	266	34 510
2020/2021	346	35 300
2021/2022	344	33 150

źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Centrum Obsługi Edukacji w Michałowicach

Z danych uzyskanych z Centrum Obsługi Edukacji w Michałowicach wynika również, że z terenu gminy Michałowice obowiązek szkolny realizuje **59 dzieci niepełnosprawnych**, część z nich jest dowożona przez przewoźników do placówek oświatowych poza terenem gminy, a część przez rodziców.

tabela 13. Dzieci i młodzież z niepełnosprawnością do 21 roku życia realizujących obowiązek szkolny w 2022 r.

rodzaj instytucji	liczba dzieci
szkoły na terenie gminy	24
placówki oświatowe poza terenem gminy	35

źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Centrum Obsługi Edukacji w Michałowicach

Na terenie gminy Michałowice funkcjonują 3 świetlice szkolne, usytuowane w strukturach organizacyjnych każdego z Zespołów Szkół, ze wsparcia których skorzystało **519 dzieci**. W porównaniu do roku 2019, liczba dzieci korzystających ze świetlic szkolnych zmalała o 10 dzieci.

tabela 14. Świetlice szkolne w 2022 r.

świetlica	godziny pracy	kwota dzieci	oferta
Świetlica Szkolna przy Szkole Podstawowej w Michałowicach	5 dni w tygodniu 7:00 – 18:00	242	- pomoc w nauce i odrabianiu zadań, - gry i zabawy ruchowe, - zajęcia kreatywne - zajęcia rozwijające zainteresowania
Świetlica Szkolna przy Szkole Podstawowej w Raciborowicach	5 dni w tygodniu 7:00 – 17:00	140	- zajęcia umuzykalniające - warsztaty kulinarne - zajęcia sportowe - biblioterapia - warsztaty modelarskie Warsztaty plastyczno-techniczne - koło taneczne - zajęcia kreatywne
Świetlica Szkolna przy Szkole Podstawowej w Więclawicach Starych	5 dni w tygodniu 7:00 – 17:00	137	- zajęcia sportowe - zajęcia teatralno-muzyczne - zajęcia plastyczne - zajęcia artystyczno-ruchowe - gimnastyka korekcyjna

źródło: opracowanie własne na podstawie danych z szkół podstawowych funkcjonujących na terenie gminy

W szkołach podstawowych dostępne są: opieka logopedyczna, opieka i wsparcie psychologa i pedagoga.

Pozostałe formy wsparcia

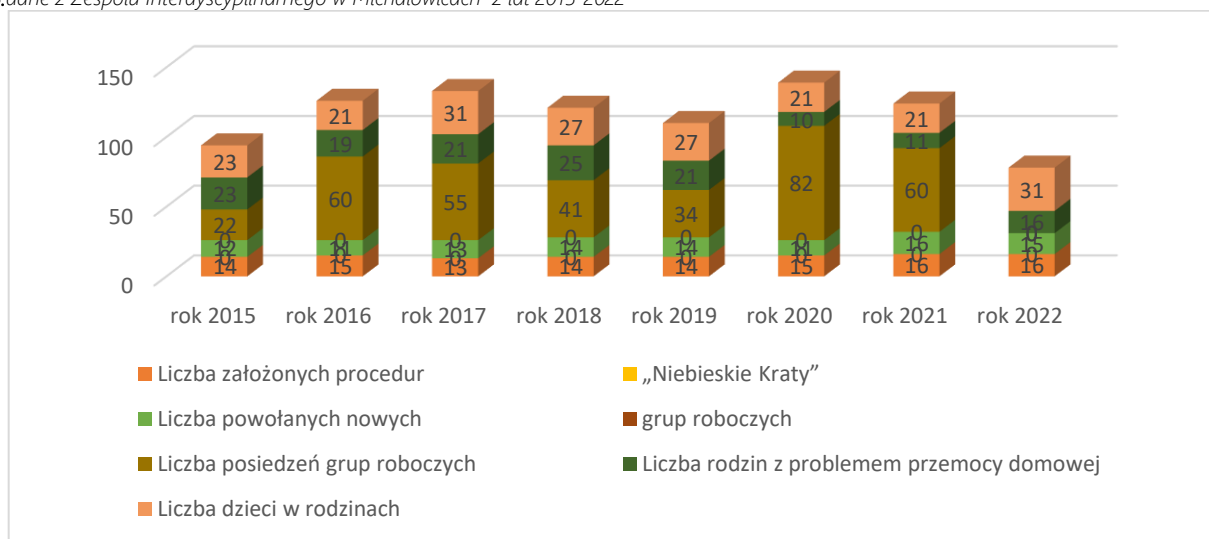
Kolejnym ważnym elementem obrazującym sytuację rodzin i dzieci dla gminy Michałowice jest statystyka dotycząca ilości prowadzonych procedur *Niebieskie Karty* w rodzinach dotkniętych przemocą domową. Z poniższej tabeli nr 18 wynika, że z roku na rok maleje ilość wszczynanych procedur, nie mniej jednak, nadal prowadzone są procedury w rodzinach, gdzie są dzieci.

tabela 15 Dane z Zespołu Interdyscyplinarnego w Michałowicach z lat 2015-2022r.

	rok							
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Liczba założonych procedur „Niebieskie Karty”	14	15	13	14	14	15	16	16
Liczba powołanych nowych grup roboczych	12	11	13	14	14	11	16	15
Liczba posiedzeń grup roboczych	22	60	55	41	34	82	60	70
Liczba rodzin z problemem przemocy domowej	23	19	21	25	21	10	11	16
Liczba dzieci w rodzinach	23	21	31	27	27	21	21	31

źródło: opracowanie własne na podstawie danych Zespołu Interdyscyplinarnego w Michałowicach

wykres 8.dane z Zespołu Interdyscyplinarnego w Michałowicach z lat 2015-2022

źródło: opracowanie własne na podstawie danych Zespołu Interdyscyplinarnego w Michałowicach

Z analizy danych uzyskanych z Komisariatu Policji w Zielonkach dotyczących interwencji domowych Policji wynika, że w roku 2022 odnotowano spadek ilości zgłoszeń i interwencji na terenie gmin. (tabela nr 16), z kolei liczba wszczętych Niebieskich Kart utrzymuje się na tym samym poziomie (tabela nr 15 i wykres nr 8).

tabela 16. Liczba interwencji domowych na terenie gminy Michałowice w latach 2015-2022

rok	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
interwencje domowe	89	86	104	79	73	99	111	70

źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Komisariatu Policji w Zielonkach

Natomiast z danych uzyskanych z Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Michałowicach wynika, że zmalała ilość spraw dotyczących rodzin, gdzie są dzieci. W 2015 roku toczyło się aż 18 spraw, a w 2022 roku było ich 5.

tabela 17 Liczba spraw dot. rodzin z małoletnimi dziećmi, prowadzonych przez GKRPA w latach 2015 – 2022.

rok	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
liczba rodzin	18	3	1	5	4	9	7	5

źródło: opracowanie własne na podstawie danych z GRKPA w Michałowicach

W ramach Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii, realizowane są działania wspomagające wychowanie dzieci oraz chroniące przed szeroko rozumianymi zagrożeniami. Dzieci mają możliwość skorzystania z zajęć wakacyjnych, feryjnych, organizowane są półkolonie i wycieczki wypoczynkowe. Głównym celem jest pokazanie uczestnikom, że wolny czas, jakim są wakacje, ferie można wykorzystać w sposób konstruktywny i wolny od używek.

W 2022 roku przeprowadzono 2 konkursy ofert na realizację zadań w ramach ww. Programu, z których uczestniczyło **9 organizacji pozarządowych**. Zorganizowały one następujące formy wypoczynku, w których wzięło udział ogółem **370 dzieci** (przy czym jedno dziecko mogło uczestniczyć w kilku wydarzeniach).

tabela 18. Liczba konkursów na wsparcie zadań w ramach GPPIRPaPN w latach 2020-2022.

Rok	liczba konkursów ofert GPPIRPaPN	Liczba dzieci
2020	1	209
2021	3	849
2022	2	370

źródło: opracowanie własne na podstawie danych GKRPA Michałowice

Ponadto w szkołach na terenie Gminy Michałowice prowadzone są nowoczesne programy profilaktyczne, uczące postaw i umiejętności służących zdrowemu i trzeźwemu myśleniu. Realizowana systemowo profilaktyka pozwala zmniejszać zagrożenia takie jak: alkoholizm, narkomania, agresja, przestępczość. Prowadzona długofalowo i systemowo przyczynia się do zmiany postaw u dzieci i młodzieży oraz poprawia bezpieczeństwo w szkole i relacje w rodzinie.

Ośrodek Pomocy Społecznej w Michałowicach w ramach działań profilaktycznych oraz wspierających rodzinę, w 2022 roku zorganizował przeprowadzony przez „Cuder” Fundację Wspomagającą Wychowanie „Archezja” w Szkole Podstawowej w Michałowicach, Szkole Podstawowej w Więclawicach i Szkole Podstawowej w Raciborowicach program profilaktyczny. Udział w nim wzięło 174 uczniów. W tych trzech szkołach przeprowadzono również program profilaktyczny Polskiego Centrum Profilaktyki, programie udział wzięło ok 150 uczniów. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Michałowicach zorganizował i skierował na wypoczynek letni tj. 10 dniową kolonię w Jastrzębiej Górze z programem profilaktycznym 20 uczestników w wieku od 7 do 16 lat z terenu Gminy Michałowice. Łącznie w programach udział wzięło ok 344 uczniów.

Ze środków Gminnego Programu Profilaktyki i Przeciwdziałania Alkoholizmowi oraz Narkomanii na rok 2022 sfinansowano także dodatkowe zajęcia, mające na celu rozwój dzieci oraz dających alternatywne możliwości spędzania wolnego czasu, za szczególnym uwzględnieniem zajęć sportowych z elementami profilaktyki w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych i narkomanii, z których skorzystało ogółem 48 uczniów. Finansowano ponadto różnego rodzaju formy spędzania wolnego czasu przez dzieci i młodzież –

dofinansowanie kolonii i obozów dla dzieci i młodzieży (wypoczynek letni), z których skorzystało ogółem 322 uczestników. Podczas lokalnych dni rozstawiono namiot profilaktyczny z działaniami dla dzieci i młodzieży.

Wszystkie te działania sfinansowano z środków Gminnego Programu Profilaktyki i Przeciwdziałania Alkoholizmowi oraz Narkomani na rok 2022, koszt całkowity zadania 152 862,18 zł

W ramach działań związanych z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie Zespół Interdyscyplinarny w Michałowach wraz Gminnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Michałowicach zorganizowano konkurs plastyczno-artystyczny pt. „Stop przemocy w szkole” adresowany do dzieci i młodzieży z terenu gminy Michałowice, którego celem były profilaktyka w obszarze przeciwdziałania przemocy rówieśniczej i tzw. "hejtu", promowanie postaw i zachowań koleżeńskich cechujących się szacunkiem, zrozumieniem i pomocą dla drugiego człowieka, a tym samym stanowiących przeciwwagę do zachowań przemocowych. Przyznano 10 nagród i wyróżnienia. Wpłynęły prace 23 uczniów.

Kontynuowano lokalną kampanię społeczną z 2019, 2020 i 2021 roku "Stop Przemocy Domowej w gminie Michałowice", w tym dystrybucję zaktualizowanych materiałów edukacyjno-informacyjne dot. zjawiska przemocy domowej oraz procedury Niebieskiej Karty. Kampania adresowana jest do osób, borykających się z problemem przemocy domowej, osób zagrożonych wystąpieniem przemocy domowej lub przeżywających trudności związane z uzależnieniem od alkoholu (lub narkotyków) członka rodziny, konflikty małżeńskie, rodzinne czy trudności wychowawcze. W ramach kampanii można było skorzystać z bezpłatnych porad, wsparcia, konsultacji psychologa, psychoterapeuty, prawnika, pracownika socjalnego, członka Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Przewodniczącego Zespołu Interdyscyplinarnego w Michałowicach, policjantów z Komisariatu Policji w Zielonkach z siedzibą w Krakowie, kuratorów z Sądu Rejonowego dla Krakowa-Śródmieścia w Krakowie. Z bezpłatnych konsultacji i wsparcia skorzystało 9 osób.

Łącznie w różnego rodzaju działaniach profilaktycznych dla rodzin, w tym dzieci i młodzieży w ciągu 2022 roku udział wzięło 737 osób.

Od 16 czerwca 2014 r. gmina Michałowice realizuje zadania wynikające z ustawy o *Karcie Dużej Rodziny*. Karta Dużej Rodziny to system zniżek i dodatkowych uprawnień dla rodzin 3+ na terenie całego kraju w instytucjach publicznych jak i w prywatnych firmach. W 2022 r. 132 rodzinom wydano Karty Dużej Rodziny (w tym 181 kart dla rodziców i 122 kart dla dzieci).

tabela 19. Karta Dużej Rodziny w latach 2014-2019.

rok	liczba rodzin	liczba osób dorosłych	liczba dzieci	liczba wydanych Kart
2015	140	431	431	691
2016	31	27	59	166
2017	44	45	96	141
2018	50	84	138	222
2019	107	192	131	323
2020	107	135	171	306
2021	99	125	148	273
2022	132	181	122	303

źródło: opracowanie własne na podstawie danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Michałowicach

4. Zasoby lokalne wspierające rodzinę i dziecko

Zasobami wspierającymi rodzinę i dziecko są instytucje i organizacje, które działają na terenie gminy Michałowice, bądź obejmują swoim zasięgiem działania jej mieszkańców.

W gminie Michałowice oraz w jej sąsiedztwie funkcjonują różnorodne instytucje i organizacje, mające w centrum swoich zainteresowań rodzinę i dziecko.

Działania na rzecz rodziny w gminie Michałowice podejmowane są między innymi przez:

- Urząd Gminy w Michałowicach,
- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Michałowicach (w tym: Punkt Wsparcia Rodziny w Michałowicach, Zespół Interdyscyplinarny w Michałowicach, asystenci rodziny, pracownicy socjalni),
- Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Michałowicach,
- Centrum Kultury i Promocji w Michałowicach,
- Komisariat Policji w Zielonkach,
- Szkoła Podstawowa w Michałowicach wraz z oddziałem przedszkolnym,
- Szkoła Podstawowa w Raciborowicach wraz z oddziałem przedszkolnym,
- Szkoła Podstawowa w Więclawicach wraz z oddziałem przedszkolnym,
- Przedszkole Publiczne w Michałowicach,
- Niepubliczne Przedszkole „Promyczek” w Michałowicach,
- Niepubliczne Przedszkole „Kubusiowa Dolina” w Zdzieszawicach,
- Niepubliczne Przedszkole im. M. Montessori w Raciborowicach,
- Niepubliczne Przedszkole Językowe „Be Happy” w Michałowicach,
- Niepubliczne Przedszkole „Morska Kraina” w Kozierowie,
- Niepubliczny Żłobek „Morska Kraina” w Kozierowie,
- Niepubliczny Żłobek „Dolina Muminków” w Michałowicach,
- Centrum Obsługi Edukacji w Michałowicach,
- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „MEDEA” w Michałowicach,
- Bibliotekę Publiczną w Michałowicach z filiami w Raciborowicach i Więclawicach,
- Parafia w Michałowicach,
- Parafia w Raciborowicach,
- Parafia w Więclawicach Starych,
- Wyższa Szkoła Humanitas w Sosnowcu,
- Kuratorium Oświaty w Krakowie,
- stowarzyszenia i organizacje pozarządowe np. „Nadzieja Michałowic”, „Pełna Chata”, ZHP, TPD
- kluby sportowe.

Ponadto rodziny i dzieci z gminy Michałowice mogą korzystać ze wsparcia instytucji spoza terenu gminy, m.in.:

- Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Krakowie,
- Specjalistycznej Poradni Psychologiczno - Pedagogicznej Powiatu Krakowskiego w Krakowie
- Ośrodka Interwencji Kryzysowej w Krakowie,
- Ośrodka dla Osób Dotkniętych Przemocą w Krakowie,
- Zespół Kuratorskiej Służby Sądowej przy Sądzie Rejonowym dla Krakowa - Śródmieścia w Krakowie Wydział III Rodzinny i Nieletnich,

5. Analiza SWOT

Analiza SWOT opiera się na wspólnym usystematyzowaniu posiadanych informacji z danego obszaru, poprzez przyporządkowanie ich do jednej z czterech grup (mocne strony słabe strony, szanse i zagrożenia). Dzięki takiemu postępowaniu, z całego posiadanego zasobu informacji, zostają wyodrębnione i zidentyfikowane te, które są istotne strategicznie. Analiza SWOT bywa stosowana we wszystkich obszarach planowania strategicznego. W przypadku Gminnego Programu Wspierania Rodziny dla Gminy Michałowice stanowi ona efektywną metodę identyfikacji mocnych i słabych stron lokalnego systemu wspierania rodziny oraz szans i zagrożeń, jakie przed nimi stoją. Pozwala oszacować potencjał oraz określić stopień, w jakim posiadane zasoby odpowiadają potrzebom i oczekiwaniom społeczności lokalnej.

tabela 20. Analiza SWOT systemu wsparcia rodziny funkcjonującego na terenie gminy Michałowice

Lista mocnych stron (strengths)	Lista słabych stron (weaknesses)
<ul style="list-style-type: none"> – bieżące diagnozowanie sytuacji rodzin na terenie gminy Michałowice. – zaangażowanie wielu podmiotów w działania na rzecz dzieci i rodziny, m.in. Zespół Interdyscyplinarny przy Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Michałowicach, Punkt Wsparcia i Pomocy Rodzinie w Michałowicach, Gminny Zespół Ekonomiczno-Administracyjny Szkół w Michałowicach, Komisariat Policji w Zielonkach, zespoły szkół (pedagogi szkolni, wychowawcy), przedszkola, ośrodki zdrowia, Biblioteka Publiczna i jej filie, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Michałowicach, organizacje pozarządowe, kuratorzy sądowi, Klub Integracji Społecznej – zapewnienie wsparcia asystenta rodziny – doświadczenie, wiedza i kwalifikacje pracowników instytucji działających na rzecz rodziny. – realizowanie działań socjalnych i społecznych, przeciwdziałających wykluczeniu społecznemu dzieci i młodzieży oraz dysfunkcjom rodzin. – dostępność usługi społecznej, jaką jest poradnictwo specjalistycznego w Punkcie Wsparcia i Pomocy Rodzinie (psycholog, prawnik, pracownik socjalny, psychoterapeuta/coach). – realizowanie działań z zakresu udzielania pomocy żywnościowej oraz dożywiania dzieci i młodzieży w szkołach i przedszkolach. – realizowanie projektów dot. organizacji wypoczynku letniego i ferii. – realizowanie projektów innowacyjnych, np. Michałowicki Uniwersytet Dziecięcy 	<ul style="list-style-type: none"> – narastające zjawisko wyuczonej bezradności (długotrwałego uzależnienia osób/rodzin od świadczeń pomocy społecznej) – brak możliwości skorzystania z pomocy lekarza psychiatry dla dzieci i młodzieży na terenie Gminy. – brak na terenie Gminy placówek wsparcia dziennego, o których mowa w ustawie <i>o wspieraniu rodziny i pieczy zastępczej</i>. – niski poziom aktywności klientów pomocy społecznej w zakresie tworzenia grup samopomocowych. – szeroki zakres obowiązków przypisanych pracownikom socjalnym. – niewielka liczba organizacji pozarządowych działających na terenie gminy, pracujących na rzecz rodziny i dziecka – brak zainteresowanych osób chcących pełnić funkcję rodziny zastępczej lub rodzinnych domów dziecka. – brak rodzin wspierających, o których mowa w ustawie <i>o wspieraniu rodziny i pieczy zastępczej</i>. – ograniczone zasoby lokalowe w gminie (brak mieszkań socjalnych, ograniczona liczba mieszkań komunalnych), – słaba współpraca i brak wypracowanego dobrego, skutecznego systemu przepływu informacji pomiędzy jednostkami samorządowymi a organizacjami pozarządowymi pracującymi na rzecz rodziny i dziecka – brak prowadzenia współpracy z mediami, brak odpowiedniej polityki medialnej i związanej z budowaniem systemu wspierania rodziny, – brak rozwiniętej infrastruktury społecznej w zakresie wspierania rodziny,

<ul style="list-style-type: none"> – ogólnopolska Karta Dużej Rodziny. – Działalność Centrum Wolontariatu w Michałowicach 	<ul style="list-style-type: none"> – brak miejsc wspólnego spędzania czasu dla rodzin w części miejscowości gminy – brak wystarczającej oferty zajęć pozalekcyjnych (sportowych, rozwijających zainteresowania)
Lista szans (threats)	Lista zagrożeń (opportunities)
<ul style="list-style-type: none"> – możliwość pozyskiwania środków zewnętrznych (na realizację różnych projektów i zadań) – możliwość nawiązania systemowej współpracy z gminnymi organizacjami pozarządowymi i innymi instytucjami w tym wizyty studyjne – możliwość zaimplementowania dobrych praktyk dotyczących standardów pracy z rodziną, – rosnące znaczenie w skali kraju polityki prorodzinnej, polityki senioralnej oraz działań skierowanych do osób niepełnosprawnych, – rozwój sektora ekonomii społecznej – możliwość korzystania z dobrych praktyk, wypracowanych przez inne samorządy, – wykorzystanie potencjału naukowego – możliwość nawiązania współpracy z krakowskimi uczelniami wyższymi – rozwój usług społecznych i socjalnych – podnoszenie kompetencji rodzicielskich poprzez warsztaty w ramach programu Szkoła dla Rodzica 	<ul style="list-style-type: none"> – dalsza decentralizacja zadań bez jednoczesnego przekazywania środków na ten cel, – pogorszenie sytuacji gospodarczej kraju i/lub gminy, – obwarowania formalno-prawne w zakresie pozyskiwania środków pozabudżetowych. – brak stabilności przepisów w zakresie wspierania rodziny i systemu pomocy społecznej oraz innych – zjawisko długotrwałego bezrobocia oraz marginalizacji społecznej osób bezrobotnych. – zjawisko atomizacji rodziny, osłabienia więzi rodzinnych, hermetyzacja rodziny, przerzucanie odpowiedzialności za wychowanie i edukację na dzieci na Państwo i instytucje. – brak środków gminy z przeznaczeniem na wkład własny, niezbędny do realizacji projektów finansowanych ze środków zewnętrznych, – rozwój dysfunkcji społecznych

II. Podstawy prawne i powiązania Programu z gminnymi dokumentami strategicznymi

Gminny Program Wspierania Rodziny dla Gminy Michałowice na lata 2023 – 2025 został opracowany w oparciu o aktualnie obowiązujące akty prawne, jest spójny z ustawodawstwem krajowym oraz strategicznymi dokumentami obowiązującymi na terenie gminy Michałowice.

Wśród głównych aktów prawnych, których zapisy służą bezpośrednio lub pośrednio wspieraniu rodziny w różnych aspektach jej funkcjonowania, wskazać można następujące dokumenty:

- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. 1997 r. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 9 czerwca 2011r. *o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej* (t.j. Dz. U. 2022r poz. 447 ze zm.),
- ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. *Kodeks rodzinny i opiekuńczy* (t.j. Dz. U. z 2022 r., poz. 2140),
- Konwencja o Prawach Dziecka przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 20 listopada 1989 r. (Dz.U. z 1991r., Nr 120, poz. 526),
- ustawa z dnia 12 marca 2004 r. *o pomocy społecznej* (t.j. Dz. U. z 2021 poz. 2268 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. *o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie* (t.j. Dz. U. z 2021r, o poz.1249),
- ustawa z dnia 26 października 1982 r. *o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi* (t.j. Dz. U. 2021 poz. 1119 z późn. zm.),

- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (t.j. Dz. U. z 2022 poz. 763 z późn.zm.),
- ustawa z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowaniu dzieci (t.j. Dz. U. z 2019 r., poz. 2407),
- ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (t.j. Dz. U. z 2020 poz. 1057 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i ich rodzin „Za życiem” (Dz. U. z 2020 poz. 1329 z późn. zm),
 - ustawa z dnia 5 grudnia 2015 r. o Karcie Dużej Rodziny (t.j. Dz. U. z 2021 r., poz. 1744),
 - ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (t.j. Dz. U. z 2022 r., poz. 615 z późn.zm),
 - ustawa z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (t.j. Dz. U. z 2022r., poz. 1205 zpóźn.zm.).

Niniejszy Program jest również komplementarny z następującymi gminnymi dokumentacji strategicznymi:

1. *Strategią Rozwoju Gminy Michałowice na lata 2021 – 2030*, przyjętą Uchwałą Nr XXI/224/2020 Rady Gminy Michałowice z dnia 14 grudnia 2020 r.
2. *Gminnym Programem Rewitalizacji Gminy Michałowice na lata 2017 – 2025*, przyjętym Uchwałą Nr XXXIII/247/2017 Rady Gminy Michałowice z dnia 20 kwietnia 2017r.,.
3. *Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Michałowice na lata 2021 – 2030*, przyjętą Uchwałą Nr XLIII/331/2021 Rady Gminy Michałowice z dnia 30 grudnia 2021 r.,.
4. *Programem przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie dla Gminy Michałowice na lata 2021 – 2025*, przyjętym Uchwałą Nr XXXV/279/2021 Rady Gminy Michałowice z dnia 01 czerwca 2021 r.
5. *Gminnym Programem Profilaktyki Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na rok 2023*, przyjętym Uchwałą Nr LVI/458/2022 Rady Gminy Michałowice z dnia 28 grudnia 2022 r.,

III. Cele i zadania Programu Wspierania Rodziny

Cel główny:

Wzmocnienie potencjału rodzin zamieszkujących gminę Michałowice poprzez budowę i udoskonalanie rozwiązań na rzecz wsparcia rodziny naturalnej.

Cel główny Programu będzie realizowany poprzez poniższe cele operacyjne oraz zadania/działania:

Cel operacyjny I

Kształtowanie świadomości społecznej w zakresie prawidłowego i odpowiedzialnego funkcjonowania rodziny

Zadania/działania:

1. Systematyczne diagnozowanie kondycji życiowej rodziny zamieszkujących na terenie gminy Michałowice w różnych aspektach jej funkcjonowania.
2. Upowszechnianie wiedzy dot. istotnych kwestii związanych z funkcjonowaniem współczesnych rodzin.

3. Popularyzowanie rozwiązań służących prawidłowemu pełnieniu przez rodziców funkcji opiekuńczo-wychowawczych.
4. Promocja i rozwój działań mających na celu prawidłowy rozwój emocjonalny, intelektualny i fizyczny dzieci i młodzieży.
5. Budowanie pozytywnego wizerunku „dużej rodziny”, wolnego od stereotypów i uprzedzeń.
6. Upowszechnienie i rozwój nowatorskich metod i narzędzi w zakresie pracy z rodziną.
7. Profilaktyka zachowań ryzykownych wśród dzieci i młodzieży.
8. Podnoszenie kompetencji i postaw rodzicielskich oraz świadomości w zakresie wartości rodziny i odpowiedzialności za nią
9. Promowanie alternatywnych form spędzania czasu wolnego w gronie rodziny

Cel operacyjny II

Zapewnienie rodzinom z małoletnimi dziećmi kompleksowego wsparcia.

Zadania/działania:

1. Upowszechnianie informacji o dostępnych na terenie gminy Michałowice formach wsparcia dla rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu swoich funkcji, w tym funkcji opiekuńczo-wychowawczych.
2. Rozwijanie działań, służących wzmocnieniu rodziny naturalnej, w postaci:
 - wsparcia asystenta rodziny,
 - konsultacji i poradnictwa specjalistycznego,
 - mediacji i terapii,
 - działań samopomocowych, edukacyjnych, grup wsparcia
 - rodzin wspierających.
3. Zabezpieczenie podstawowych potrzeb socjalno-bytowych rodzin tego wymagających.
4. Upowszechnianie i rozwój nowych rozwiązań ułatwiających rodzinie (w tym wielodzietnej, niepełnej, z problemem alkoholizmu i/lub przemocy domowej, niepełnosprawności, ciężkiej i długotrwałej choroby, itp.) zaspokojenie potrzeb materialnych, opiekuńczych, wychowawczych oraz godzenia obowiązków rodzinnych z zawodowymi.

Cel operacyjny III

Budowanie i wzmocnienie lokalnego systemu wsparcia rodzin naturalnych

Zadania/działania:

- 1) Systematyczne diagnozowanie kondycji i stanu lokalnego systemu wsparcia rodziny w kontekście zadań, potrzeb i problemów.
- 2) Rozwój infrastruktury społecznej, wspierającej w sposób bezpośredni lub pośredni rodziny mieszkające na terenie gminy Michałowice, zwłaszcza te mające trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych.
- 3) Podnoszenie poziomu wiedzy i doskonalenie umiejętności osób pracujących w obszarze wsparcia rodzin.
- 4) Wymiana doświadczeń i wiedzy oraz inicjowanie wspólnych przedsięwzięć z instytucjami i służbami działającymi w obszarze wsparcia rodziny.
- 5) Promowanie i wdrażanie dobrych praktyk w zakresie wspierania rodziny.

Harmonogram realizacji *Gminnego Programu Wspierania Rodziny dla gminy Michałowice na lata 2023 – 2025*

cele szczegółowe	zadanie/działanie	wskaźniki	realizatorzy i partnerzy	termin realizacji
Cel I - Kształtowanie świadomości społecznej w zakresie prawidłowego i opowiedzianego funkcjonowania rodziny				
Kształtowanie świadomości społecznej w zakresie prawidłowego i opowiedzianego funkcjonowania rodziny	Systematyczne diagnozowanie kondycji życiowej rodziny zamieszkujących na terenie gminy Michałowice w różnych aspektach jej funkcjonowania.	<ul style="list-style-type: none"> – liczba przeprowadzonych diagnoz, – liczba raportów z badań, – liczba upowszechnionych informacji dot. realizacji zadania. 	GOPS Michałowice wraz z partnerami.	2023-2025 min. raz w roku
	Upowszechnianie wiedzy dot. istotnych kwestii związanych z funkcjonowaniem współczesnych rodzin.	<ul style="list-style-type: none"> – liczba instytucji zamieszczających informacje na stronach internetowych, – liczba artykułów, – liczba przeprowadzonych na szczeblu lokalnym debat, konferencji, seminariów, wykładów, warsztatów – liczba uczestników debat, konferencji, seminariów, wykładów, warsztatów – liczba instytucji i organizacji pozarządowych biorących udział w debatach lokalnych. 	GOPS Michałowice, GKRPA, jednostki samorządu, szkoły i przedszkola funkcjonujące na terenie gminy.	2023 – 2025 min. raz na rok
	Popularyzowanie rozwiązań służących prawidłowemu pełnieniu przez rodziców funkcji opiekuńczo-wychowawczych	<ul style="list-style-type: none"> – liczba instytucji zamieszczających informacje na stronach internetowych, – liczba artykułów prasowych, – liczba przeprowadzonych na szczeblu lokalnym debat, konferencji, seminariów, wykładów, warsztatów – liczba uczestników debat, konferencji, seminariów, wykładów, warsztatów – liczba instytucji i organizacji pozarządowych biorących udział w debatach lokalnych – liczba spotkań edukacyjnych dla rodziców biologicznych dzieci 	GOPS Michałowice, GKRPA, jednostki samorządu, szkoły i przedszkola funkcjonujące na terenie gminy.	2023 – 2025 min. raz na rok

	Promocja i rozwój działań mających na celu prawidłowy rozwój emocjonalny i fizyczny dzieci i młodzieży.	<ul style="list-style-type: none"> – liczba instytucji zamieszczających informacje na stronach internetowych, – liczba artykułów, – liczba przeprowadzonych na szczeblu lokalnym debat, konferencji, seminariów, wykładów, warsztatów – liczba uczestników debat, konferencji, seminariów, wykładów, warsztatów – liczba instytucji i organizacji pozarządowych biorących udział w debatach lokalnych. 	GOPS Michałowice, GKRPA, jednostki samorządu, szkoły i przedszkola funkcjonujące na terenie gminy.	2023 – 2025 min. raz na rok
Kształtowanie świadomości społecznej w zakresie prawidłowego i opowiezianego o funkcjonowania rodziny	Budowanie pozytywnego wizerunku „dużej rodziny”, wolnego od stereotypów i uprzedzeń	<ul style="list-style-type: none"> – liczba artykułów, informacji na stronach internetowych – liczba konferencji – liczba kampanii społecznych o zasięgu lokalnym, – liczba inicjatyw na rzecz / z udziałem rodzin wielodzietnych 	GOPS Michałowice, CKiP Michałowice, Szkoły i przedszkola funkcjonujące na terenie gminy.	2023 – 2025 na bieżąco
	Upowszechnienie i rozwój nowatorskich metod i narzędzi w zakresie pracy z rodziną.	<ul style="list-style-type: none"> – liczba artykułów nt. nowatorskich metod i narzędzi pracy z rodziną – liczba realizowanych nowatorskich form pracy z rodziną – liczba wizyt studyjnych mających na celu zapoznanie się z nowymi metodami – liczba szkoleń i warsztatów dot. nowych metod pracy z rodziną 	GOPS Michałowice, COE Michałowice, CKiP Michałowice, Szkoły i przedszkola funkcjonujące na terenie gminy.	2023 – 2025 na bieżąco
	Profilaktyka zachowań ryzykownych wśród dzieci i młodzieży.	<ul style="list-style-type: none"> – liczba artykułów i informacji na stronach internetowych – liczba publikacji tematycznych – liczba warsztatów kompetencji społecznych – liczba uczestników form warsztatowych – liczba inicjatyw profilaktycznych skierowanych do dzieci i młodzieży 	GOPS Michałowice, COE Michałowice, CKiP Michałowice, Szkoły i przedszkola funkcjonujące na terenie gminy, organizacje pozarządowe.	2023 – 2025 na bieżąco

Cel II – Zapewnienie rodzinom z małoletnimi dziećmi kompleksowego wsparcia

Zapewnienie rodzinom z małoletnimi dziećmi kompleksowego wsparcia	<p>Upowszechnianie wiedzy o dostępnych na terenie gminy Michałowice formach wsparcia dla rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu swoich funkcji, w tym funkcji opiekuńczo-wychowawczych</p>	<ul style="list-style-type: none"> – liczba artykułów prasowych – liczba ulotek, folderów z aktualną ofertą wsparcia – liczba spotkań ze społecznością lokalną 	<p>GOPS Michałowice, Szkoły i przedszkola funkcjonujące na terenie gminy, organizacje pozarządowe.</p>	<p>2023 – 2025 na bieżąco</p>
	<p>Rozwijanie działań, służących wzmocnieniu rodziny naturalnej, w postaci:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wsparcia asystenta rodziny, • konsultacji i poradnictwa specjalistycznego, • mediacji i terapii, • działań samopomocowych, edukacyjnych, grup wsparcia, • rodzin wspierających • program Szkoła dla Rodzica 	<ul style="list-style-type: none"> – liczba rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny – liczba osób i rodzin korzystających z konsultacji i poradnictwa specjalistycznego – liczba udzielonych porad – liczba osób/ rodzin korzystających z mediacji i terapii – liczba osób/ rodzin korzystających z działań samopomocowych, edukacyjnych – liczba funkcjonujących grup wsparcia – liczba uczestników grup wsparcia – liczba rodzin z problemem przemocy objętych ofertą wsparcia – liczba rodzin z problemem alkoholowych objętych ofertą wsparcia 	<p>GOPS Michałowice, COE Michałowice, Zespół Interdyscyplinarny, GKRPA, organizacje pozarządowe.</p>	<p>2023 – 2025 na bieżąco</p>
	<p>Zabezpieczenie podstawowych potrzeb socjalno-bytowych rodzin i dzieci tego wymagających</p>	<ul style="list-style-type: none"> – liczba rodzin z małoletnimi dziećmi korzystających z pomocy finansowej w ramach systemu pomocy społecznej, świadczeń rodzinnych oraz świadczeń z funduszu alimentacyjnego – liczba dzieci objętych dożywianiem w postaci gorącego posiłku, wydawanego w szkole oraz zasiłku na zakup żywności, – liczba dzieci objętych wsparciem w postaci organizacji wypoczynku letniego i zimowego – liczba udzielonych stypendiów szkolnych o charakterze socjalnym 	<p>GOPS Michałowice, COE Michałowice, organizacje pozarządowe.</p>	<p>2023 – 2025 na bieżąco</p>

Zapewnienie rodzinom z małymi dziećmi kompleksowego wsparcia	Monitorowanie sytuacji rodzin zagrożonych kryzysem	<ul style="list-style-type: none"> – liczba rodzin z problemem przemocy korzystających ze wsparcia OPS – liczba rodzin z problemem alkoholowym korzystających ze wsparcia OPS 	GOPS Michałowice	2023 – 2025 na bieżąco
	Wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży poprzez organizację: <ul style="list-style-type: none"> • korepetycji • zajęć pozalekcyjnych • młodzieżowego wolontariatu 	<ul style="list-style-type: none"> – liczba zajęć edukacyjnych dla dzieci i młodzieży – liczba dzieci i młodzieży uczestniczących w ww. zajęciach – liczba wolontariuszy 	GOPS Michałowice, COE Michałowice, Szkoły i przedszkola funkcjonujące na terenie gminy, organizacje pozarządowe.	2023 – 2025 na bieżąco
	Rozwój zajęć pozalekcyjnych dla dzieci i młodzieży umożliwiających realizację zainteresowań oraz zagospodarowanie czasu wolnego	<ul style="list-style-type: none"> – liczba zajęć pozalekcyjnych dla dzieci i młodzieży – liczba dzieci i młodzieży uczestniczących w ww. zajęciach 	GOPS Michałowice, COE Michałowice, Szkoły i przedszkola funkcjonujące na terenie gminy, organizacje pozarządowe.	2023 – 2025 na bieżąco
	Upowszechnianie i rozwój nowych rozwiązań ułatwiających rodzinie (w tym wielodzietnej, niepełnej, z problemem alkoholizmu i/lub przemocy domowej, niepełnosprawności, ciężkiej i długotrwałej choroby, itp.) zaspokojenie potrzeb materialnych, opiekuńczych, wychowawczych oraz godzenia obowiązków rodzinnych z zawodowymi.	<ul style="list-style-type: none"> – liczba inicjatyw ukierunkowanych na wsparcie i rozwój rozwiązań skierowanych do/ na rzecz rodziny – liczba szkoleń, warsztatów, seminariów – liczba publikacji tematycznych – liczba szkoleń kierowanych do nieformalnych opiekunów osób niesamodzielnich – liczba uczestników szkoleń kierowanych do nieformalnych opiekunów osób niesamodzielnich 	GOPS Michałowice, COE Michałowice, Szkoły i przedszkola funkcjonujące na terenie gminy.	2023 – 2025 na bieżąco
Cel III – Budowanie i wzmacnianie lokalnego systemu wsparcia rodzin naturalnych				
Budowanie i wzmacnianie lokalnego systemu wsparcia	Systematyczne diagnozowanie kondycji i stanu lokalnego systemu wsparcia rodziny w kontekście zadań, potrzeb i problemów	<ul style="list-style-type: none"> – liczba przeprowadzonych diagnoz – liczba raportów z badań – liczba upowszechnionych informacji i rekomendacji dotyczących diagnozy zjawiska – liczba wdrożonych rekomendacji 	GOPS Michałowice we współpracy z partnerami	2023 – 2025 min. raz w roku

rodziny naturalnych				
Budowanie i wzmacnianie lokalnego systemu wsparcia rodzin naturalnych	Rozwój infrastruktury społecznej, wspierającej w sposób bezpośredni lub pośredni rodziny mieszkające na terenie gminy Michałowice, zwłaszcza te mające trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych.	<ul style="list-style-type: none"> – liczba utworzonych placówek opiekuńczo-wychowawczych – liczba dzieci i młodzieży objętych ofertą placówki wsparcia dziennego – liczba utworzonych miejsc wspólnego spędzania czasu dla rodzin z dziećmi – liczba osób korzystających z ww. miejsc 	GOPS Michałowice, UG Michałowice.	2023 – 2025 min. raz na 3 lata
	Podnoszenie poziomu wiedzy i doskonalenie umiejętności osób pracujących w obszarze wsparcia rodzin.	<ul style="list-style-type: none"> – liczba szkoleń, warsztatów, kursów, – liczba osób uczestniczących w szkoleniach, warsztatach, kursach – liczba godzin superwizji – liczba osób uczestniczących w superwizji 	GOPS Michałowice, szkoły i przedszkola funkcjonujące na terenie gminy.	2023 – 2025 na bieżąco
	Wymiana doświadczeń i wiedzy oraz inicjowanie wspólnych przedsięwzięć z instytucjami i służbami działającymi w obszarze wsparcia rodziny	<ul style="list-style-type: none"> – liczba spotkań, konferencji, warsztatów poświęconych wymianie wiedzy, doświadczeń oraz umacnianiu współpracy w kontekście pracy z rodziną – liczba uczestników spotkań, warsztatów, konferencji – liczba wspólnych przedsięwzięć – wizyty studyjne w innych ośrodkach 	GOPS Michałowice, COE Michałowice, szkoły i przedszkola funkcjonujące na terenie gminy, placówki uniwersyteckie, organizacje pozarządowe.	2023 – 2025 min. raz na 3 lata
	Promowanie i wdrażanie dobrych praktyk w zakresie wspierania rodziny.	<ul style="list-style-type: none"> – liczba upowszechnionych „dobrych praktyk” – liczba odbiorców informacji dotyczących „dobrych praktyk” – liczba wdrożonych „dobrych praktyk” 	GOPS Michałowice, COE Michałowice, szkoły i przedszkola funkcjonujące na terenie gminy, placówki uniwersyteckie, organizacje pozarządowe.	2023 – 2025 min. raz na 3 lata

* GOPS – Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej

* COE – Centrum Obsługi Edukacji

* CKiP – Centrum Kultury i Promocji

* GKRPA – Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

IV. Podmioty realizujące działania w ramach Programu

Gminny Program Wsparcia Rodzina dla gminy Michałowice na lata 2023-2025 obejmuje różne formy działań profilaktycznych i pomocy świadczonej na rzecz rodzin z małoletnimi dziećmi, ze szczególnym uwzględnieniem tych mających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, zakładając zintegrowanie i synchronizację zadań samorządu lokalnego z działaniami innych podmiotów, w tym organizacji pozarządowych, kościołów, fundacji, stowarzyszeń, rad sołeckich i innych, które działają na rzecz rodzin i dzieci.

Podmioty uczestniczące w realizacji działań określonych w niniejszym Programie to:

- 1) jednostki organizacyjne samorządu terytorialnego działające na rzecz wsparcia rodziny w pełnieniu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, w tym głównie:
 - Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Michałowicach, wraz z funkcjonującym w jego strukturach Punktem Wsparcia Rodziny w Michałowicach
 - Klub Integracji Społecznej,
 - Centrum Wolontariatu,
 - Kluby Seniora w Młodziejowicach i Masłomiąca,
 - Centrum Obsługi Edukacji w Michałowicach,
 - Centrum Kultury i Promocji w Michałowicach,
 - Biblioteka Publiczna w Michałowicach.

- 2) placówki oświaty mające bezpośredni kontakt z dziećmi i młodzieżą oraz ich opiekunami, w tym:
 - Szkoły Podstawowe w Michałowicach, Więclawicach Starych i Raciborowicach wraz z oddziałami przedszkolnymi,
 - Publiczne Przedszkole w Michałowicach
 - Niepubliczne Przedszkole „Kubusiowa Dolina” w Zdziśławicach,
 - Niepubliczne Przedszkole im. M. Montessori w Raciborowicach,
 - Niepubliczne Przedszkole „Promyczek” w Michałowicach,
 - Niepubliczne Przedszkole Językowe „Be Happy” w Michałowicach,
 - Niepubliczne Przedszkole „Morska Kraina” w Kozierowie,
 - Niepubliczny Żłobek „Dolina Muminków” w Michałowicach,
 - Niepubliczny Żłobek „Morska Kraina” w Kozierowie,
 - poradnie psychologiczno–pedagogiczne.

- 3) inne podmioty działające na rzecz wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, m.in.:
 - sądy,
 - Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Michałowicach,
 - Zespół Interdyscyplinarny w Michałowicach,
 - organizacje pozarządowe
 - kościoły i związki wyznaniowe.

Sprawne funkcjonowanie gminnego systemu wspierania rodziny zakłada koordynację i spójność działań, w tym dobry przepływ informacji między wymienionymi powyżej partnerami.

Pełna realizacja wyznaczonych celów jest uzależniona od stopnia zaangażowania tych podmiotów w stworzenie systemu umożliwiającego rodzinie uzyskanie specjalistycznego wsparcia i niezbędnej pomocy, by sama stawała się niezależna, wydolna i zaradna.

V. Finansowanie Gminnego Programu Wspierania Rodziny

Źródłem finansowania działań własnych Gminy Michałowice, ujętych w *Gminnym Programie Wspierania Rodziny dla Gminy Michałowice na lata 2023 – 2025* jest budżet Gminy, ze szczególnym uwzględnieniem kwot ujętych w Wieloletniej Prognozie Finansowej.

Wśród innych źródeł finansowania wskazać można m.in.:

- środki krajowe pochodzące z budżetu państwa (np. w ramach realizacji zadań zleconych z zakresu administracji rządowej, środki programów krajowych),
- środki finansowe pochodzące z funduszy europejskich dostępne w ramach nowej perspektywy finansowej 2021-2027,
- udział finansowy/ rzeczowy partnerów lokalnych i ponadlokalnych, krajowych i zagranicznych we wspólnie podejmowanych inicjatywach – adekwatny do posiadanych możliwości oraz korzyści osiągniętych dzięki współdziałaniu.

Wśród preferowanych form współpracy wskazać można partnerstwa publiczno-publiczne, publiczno-społeczne oraz publiczno-prywatne.

VI. Monitoring i ewaluacja Programu

Monitoring ma na celu zapewnienie zgodności realizacji Programu z założeniami i celami wcześniej zatwierdzonymi w dokumentach programowych.

Monitoring i ewaluacja realizacji *Gminnym Programie Wspierania Rodziny dla Gminy Michałowice na lata 2023 – 2025* pozwoli na skuteczne wdrażanie założeń programowych, uzupełnianie treści Programu o bieżące i nowe kierunki działań, dostosowujące go do wymogów odbiorców oraz zmian zachodzących w otoczeniu zewnętrznym i wewnętrznym realizowanych celów.

Ocena realizacji programu dokonywana będzie przede wszystkim w oparciu o określone mierniki/wskaźniki, związane ze zbieraniem i analizą odpowiednich danych statycznych przez realizatorów programu. Program będzie na bieżąco poddawany przeglądowi oraz aktualizacji, a koordynacja w tym zakresie będzie spoczywać na Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Michałowicach.

Monitoring będzie dotyczył:

- celów i rezultatów Programu,
- określenia stopnia zgodności realizacji celów i rezultatów Programu,
- sygnalizowania pojawiających się problemów,

- doskonalenia realizacji Programu, poprzez dostarczanie informacji służących zwiększeniu jego efektywności.

W terminie do 31 marca każdego roku przedstawione będzie przez Wójta Gminy Michałowice Radzie Gminy Michałowice roczne sprawozdanie z realizacji zadań z zakresu wspierania rodziny.

Ewaluacja z kolei będzie mieć charakter usprawniający i wskazujący kierunki ewentualnych zmian w zapisach programowych. Pozwoli na sprawdzenie efektywności i skuteczności przyjętych założeń oraz sposobu wydatkowania środków przeznaczonych na ich realizację. Dokonana zostanie po zakończeniu czasookresu realizacji Programu.